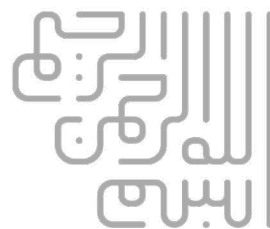

چگونگی صورت‌بندی مسائل اجتماعی ایران در طرح‌های مصوب در مجلس یازدهم

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۶/۹
Publish Date : 2026/08/31

عنوان: چگونگی صورت‌بندی مسائل اجتماعی ایران در طرح‌های مصوب در مجلس یازدهم
تهیه و تدوین (Author): فرشاد کرمی
واژه‌های کلیدی: مجلس شورای اسلامی، مسائل اجتماعی، مجلس یازدهم
ناشر: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

DOI: <https://doi.org/10.22034/mrc.report.21815>

Permanent Link: <https://doi.org/10.22034/mrc.report.21815>

Publisher : Islamic Parliament Research Center of Iran

**عنوان: چگونگی صورت‌بندی مسائل اجتماعی ایران در طرح‌های مصوب در مجلس
یازدهم**

نوع گزارش: طرح/ لایحه □، نظارتی □، راهبردی ■، پیش‌نویس قانونی □
نام دفتر: مطالعات اجتماعی (گروه مسائل و آسیب‌های اجتماعی)
مدیر مطالعه: بهزاد عطارزاده

اظهار نظر کنندگان: سامان یوسفوند، صابر جعفری کافی‌آباد
ناظران علمی: ریحانه رحمانی‌پور، هادی افراسیابی، محمدرضا مالکی
گرافیک و صفحه‌آرایی: سمیرا صادقی عسکری
ویراستار ادبی: زهرا کریمی
تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۴/۰۵/۰۱

فهرست مطالب

چکیده.....	۶
خلاصه مدیریتی.....	۷
۱. مقدمه.....	۹
۲. سیمای مسائل اجتماعی در مجلس یازدهم.....	۱۰
۲-۱. سیمای مسائل اجتماعی کشور از نگاه رئیس مجلس شورای اسلامی.....	۱۰
۲-۲. راهبردهای حل مسائل اجتماعی کشور از نگاه رئیس مجلس شورای اسلامی.....	۱۲
۲-۳. سیمای کلی فعالیت‌های مجلس یازدهم.....	۱۵
۲-۴. صورت‌بندی مسائل اجتماعی کشور در طرح‌های مصوب.....	۲۰
۳. جمع‌بندی و پیشنهادها.....	۲۸
۴. پیوست.....	۳۱
منابع و مأخذ.....	۴۰

فهرست جداول

جدول ۱. طرح‌ها و لوایح اعلام وصول شده در دوره یازدهم مجلس شورای اسلامی.....	۱۵
جدول ۲. نوع طرح‌ها و لوایح اعلام وصول شده.....	۱۶
جدول ۳. وضعیت طرح‌ها و لوایح اعلام وصول شده در مجلس یازدهم.....	۱۷
جدول ۴. نرخ تبدیل به قانون شدن طرح‌ها و لوایح اعلام وصول شده.....	۱۸
جدول ۵. نوع طرح‌های مبدل به قانون شده.....	۱۹
جدول ۶. طرح‌های مرتبط با احیای شأن و جایگاه مجلس شورای اسلامی.....	۲۶
جدول ۷. مدت‌زمان اعلام وصول تا تصویب طرح‌ها و لوایح در مجلس یازدهم.....	۲۷
جدول ۱ پیوست. طرح‌ها، مسائل اصلی و راهکارها.....	۳۱

فهرست شکل‌ها

شکل ۱. نمودار سیمای مسائل اجتماعی کشور از نگاه رئیس مجلس شورای اسلامی.....	۱۱
شکل ۲. نمودار راهبردهای حل مسائل اجتماعی کشور در نگاه رئیس مجلس شورای اسلامی.....	۱۴
شکل ۳. نمودار طرح‌ها و لوایح اعلام وصول شده در دوره یازدهم مجلس شورای اسلامی.....	۱۵
شکل ۴. نمودار نوع طرح‌ها و لوایح اعلام وصول شده در مجلس یازدهم.....	۱۶
شکل ۵. نمودار وضعیت طرح‌ها و لوایح اعلام وصول شده در مجلس یازدهم.....	۱۷
شکل ۶. نمودار نرخ تبدیل به قانون شدن طرح‌ها و لوایح در مجلس یازدهم.....	۱۸
شکل ۷. نمودار نوع طرح‌های مبدل به قانون شده.....	۱۹
شکل ۸. نمودار بازنمایی مسئله نظام اداری و اجرایی متورم و به‌هم‌ریخته در طرح‌های مصوب مجلس یازدهم.....	۲۱
شکل ۹. نمودار بازنمایی مسئله سبک زندگی در طرح‌های مصوب مجلس یازدهم.....	۲۲
شکل ۱۰. نمودار بازنمایی چالش‌های اقتصادی در طرح‌های مصوب مجلس یازدهم.....	۲۴
شکل ۱۱. نمودار بازنمایی چالش‌های حوزه مسکن در طرح‌های مصوب مجلس یازدهم.....	۲۵
شکل ۱۲. نمودار بازنمایی چالش‌های مرتبط با نظام استکبار در طرح‌های مصوب مجلس یازدهم.....	۲۶

چگونگی صورت‌بندی مسائل اجتماعی ایران در طرح‌های مصوب در مجلس یازدهم

چکیده

در یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی، ۹۷۱ طرح و لایحه ارائه شد که ۷۱/۳ درصد (۶۹۲ مورد) آنها طرح‌های نمایندگان، ۲۷/۶ درصد (۲۶۸ مورد) لوایح دولت و ۱/۱ درصد (۱۱ مورد) مطرح‌های شورای عالی استان‌ها بودند. از این تعداد، ۴۰/۶ درصد برای تصویب قوانین جدید، ۳۰/۵ درصد برای اصلاح قوانین سابق و مابقی برای الحاق، تنقیح یا تفسیر قوانین پیشنهاد شده‌اند. در این بین، فقط ۱۵/۶ درصد از این طرح‌ها و لوایح به قانون تبدیل شدند که نرخ تبدیل لوایح دولت بیشتر از طرح‌های نمایندگان بوده است. تحلیل محتوای طرح‌های مصوب نشان داد که مسائل اجتماعی اولویت‌دار از نگاه نمایندگان شامل نظام اداری متورم و به‌هم‌ریخته، چالش‌های سبک زندگی، نظام بودجه‌ریزی و مالیاتی معیوب، تورم، مشکلات مسکن، روابط بین‌الملل (مقابله با تحریم‌ها)، و جایگاه مجلس بوده است. برای نظام اداری، راهکارهایی چون حکمرانی هوشمند و افزایش شفافیت مطرح شد. در حوزه سبک زندگی و اصلاح بافتار نیروی انسانی جامعه، طرح‌هایی مانند حمایت از خانواده و جوانی جمعیت و جرم‌انگاری قمار تصویب شدند. در بخش اقتصادی، اصلاح نظام بودجه و مالیات مورد توجه قرار گرفت و برای مسکن، طرح «جهش تولید مسکن» به تصویب رسید. در خصوص چالش روابط بین‌الملل، قوانینی برای لغو تحریم‌ها و تقویت تولید دانش‌بنیان تدوین شد. در نهایت با توجه به مطالب بیان شده پیشنهاد شد که مجلس در دوره دوازدهم، به توانمندسازی دولت، احیای سرمایه اجتماعی قوه مقننه، مسائلی که عمومیت و اولویت دارند و مسائلی که نقطه کانونی‌اند، توجه جدی داشته باشد. علاوه بر این الزام به تهیه پیوست اجتماعی برای طرح‌ها و لوایح می‌تواند به نزدیک کردن روندهای تقنین به مسائل اجتماعی جامعه کمک کند.

بیان / شرح مسئله

جایگاه اثرگذار مجلس در گره‌گشایی از مسائل و مشکلات اجتماعی کشور بر هیچ‌کس پوشیده نیست و نحوه درک و فهم مسائل اجتماعی کشور توسط نمایندگان و شیوه تدبیر قوانین برای گره‌گشایی از مسائل کشور توسط آنان، بسیار حائز اهمیت است. در یازدهمین دوره از مجلس شورای اسلامی، ۹۷۱ طرح و لایحه تقدیم مجلس شده است. گزارش حاضر درصدد است تا با بررسی طرح‌های مصوب مجلس شورای اسلامی در دوره یازدهم و تحلیل محتوای آن، فهم نمایندگان مجلس شورای اسلامی از مسائل اجتماعی اولویت‌دار کشور و راه‌حل آنها برای رفع آن را بررسی و مذاقه کند.

نقطه‌نظرات / یافته‌های کلیدی

یافته‌های توصیفی

- به‌طور کلی در یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی، تعداد ۹۷۱ طرح / لایحه اعلام وصول شده که ۶۹۲ مورد (۷۱/۳ درصد) به‌عنوان طرح از سوی نمایندگان ارسال شده، ۲۶۸ مورد (۲۷/۶ درصد) لوایح قانونی و ۱۱ مورد (۱/۱ درصد) نیز مربوط به طرح‌های شورای عالی استان‌ها بوده است. از ۹۷۱ طرح و لایحه تقدیمی در مجلس یازدهم، ۳۹۴ مورد پیشنهاد برای تصویب قانون جدید (۴۰/۶ درصد)، ۲۹۶ مورد (۳۰/۵ درصد) پیشنهاد اصلاح قوانین سابق، ۱۰۴ مورد (۱۰/۷ درصد) الحاق مواد و تبصره‌هایی به قوانین سابق، ۶/۹ درصد، پیوستن به موافقت‌نامه‌های بین‌المللی و الباقی در خصوص تنقیح و تفسیر قوانین سابق بوده است.
- از ۹۷۱ طرح و لایحه تقدیمی، ۱۵۱ مورد و به‌عبارتی ۱۵/۶ درصد تبدیل به قانون شده‌اند، ۷۴ مورد مربوط به طرح‌های نمایندگان بوده و ۷۷ مورد لوایح بوده که از طرف دولت پیشنهاد شده است. در واقع فقط ۱۰/۷ درصد از طرح‌ها (۷۴ مورد از ۶۹۲ مورد) تبدیل به قانون شده؛ درحالی‌که ۲۸/۷ درصد از لوایح (۷۷ مورد از ۲۶۸ مورد) پس از بررسی‌ها تبدیل به قانون شده‌اند. بنابراین اگرچه تعداد طرح‌های بیشتری تبدیل به قانون شده‌اند، باید در نظر داشت که در مجلس یازدهم، نرخ تبدیل به قانون شدن لوایح بیش از طرح‌ها بوده است.

یافته‌های تحلیلی؛ سیمای مسائل اجتماعی در فعالیت‌های مجلس یازدهم

- **نظام اداری و اجرایی متورم و به‌هم‌ریخته:** یکی از پربسامدترین مسائل در بین طرح‌ها مسئله نظام اداری و اجرایی متورم و به‌هم‌ریخته بوده که حدود ۱۳ درصد از طرح‌های پیشنهادی را به خود اختصاص داده است. از ۵۸ طرح مصوب، حداقل در بیست طرح، یکی از مسائل جدی «نظام اداری و اجرایی متورم و به‌هم‌ریخته کشور» و چاره‌جویی برای رفع آن بوده است. «حکمرانی هوشمند»، «تنقیح قوانین و مقررات و رفع ابهام از آن» و «افزایش شفافیت در ساختار اداری و اجرایی» سه راهکار اصلی برای رفع چالش نظام اداری و اجرایی متورم و به‌هم‌ریخته بوده‌اند.
- **چالش‌های مرتبط با سبک زندگی:** گسترش فردگرایی، شکل‌گیری هم‌باشی، کاهش فرزندآوری، رواج قمار و شرط‌بندی و سودای ثروت یک‌شبه بخشی از آسیب‌های اجتماعی بوده که ذهن قانونگذاران را به خود مشغول کرده است. رئیس مجلس و نمایندگان یازدهمین دوره مجلس نیز یکی از مسائل اصلی کشور را گسترش سبک زندگی غربی دانسته‌اند که دو طرح مهم در خصوص آن به تصویب رسانده‌اند: نخست طرح «**حمایت از خانواده و جوانی جمعیت**» که پاسخی به تضعیف نهاد خانواده در اثر گسترش سبک زندگی غربی و مجموعه عوامل پیچیده اجتماعی و اقتصادی بود و در آن انواع مشوق‌ها و حمایت‌ها از نظام خانواده هم در زمینه فرهنگی و هم اقتصادی دیده شد؛ دوم **اصلاح مواد (۷۰۵) تا (۷۱۱) کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی** که در آن قمار و شرط‌بندی جرم‌انگاری شده است.
- **چالش‌های اقتصادی:** مروری بر طرح‌های تصویب شده در یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی نشان می‌دهد، چالش‌های اقتصادی

در چهار کلان مسئله «نظام بودجه‌ریزی معیوب»، «نظام مالیاتی معیوب»، «چالش‌های شروع کسب و کار» و «گرانی و تورم» رخ عیان کرده است. برخی از چالش‌های بودجه‌مانند «زمان‌بر شدن بررسی آن در مجلس» و «ارائه برخی از احکام دائمی در قالب بودجه» مرتبط با بررسی آن در مجلس شورای اسلامی بوده که نمایندگان با اصلاح آیین‌نامه داخلی در صدد حل آن برآمده‌اند؛ اما برخی از چالش‌های بودجه، مانند نبود انضباط بودجه‌ای، نبود شفافیت بودجه، چالش‌های تأمین بودجه پایدار و ... چالش‌های عمیق‌تری بوده که در قوانین دیگر به برخی از آنان پرداخته شده است.

● **چالش‌های مرتبط با حوزه مسکن:** سیاست‌های مسکن در ایران راهگشا نبوده و کم‌کاری دولت‌ها در حوزه مسکن از یک سو و تورم‌های افسارگسیخته در این بخش از سوی دیگر، باعث شد تا یکی از دغدغه‌های اصلی مجلس یازدهم حول محور مسئله مسکن شکل گیرد. نمایندگان یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی علت اصلی چالش‌های حوزه مسکن را ناشی از «کاهش تولید مسکن» دانسته که باعث کاهش عرضه مسکن در بازار، تعطیلی و رکود برخی از صنایع مرتبط با بازار مسکن، افزایش قیمت مسکن و ... شده است؛ از این رو طرح «**جهش تولید مسکن**» در مجلس یازدهم به عنوان یکی از مهم‌ترین مصوبات این دوره مجلس به تصویب رسید.

● **چالش‌های مرتبط با روابط بین الملل:** مجلس یازدهم با این راهبرد که در برابر آرمان‌های اصلی انقلاب هیچ مسامحه‌ای رانمی‌پذیرد و با رویکرد مقابله مقتدرانه در برابر دشمن خارجی، سه مورد طرح را در مقابل تحریم‌ها و تهدیدهای خارجی به تصویب رسانده است: **قانون اقدام راهبردی برای لغو تحریم‌ها**، **طرح جهش تولید دانش بنیان** و **تشکیل سازمان پدافند غیرعامل**. شایان ذکر است که حدود هجده طرح دیگر نیز در زمینه مقابله با تهدیدهای خارجی اعلام وصول شده بود.

● **چالش‌های مرتبط با شأن و جایگاه مجلس:** در بین ۶۹۲ طرح اعلام وصول شده، حدود صد طرح به طور مستقیم مرتبط با ساختارهای نهادی و انتخاباتی مجلس شورای اسلامی است. ۶۷ طرح مرتبط با آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی بوده، بیست طرح در خصوص نحوه انتخابات مجلس شورای اسلامی و یازده طرح نیز به سایر امور مجلس مانند نحوه نظارت نمایندگان، شفافیت در مجلس و ... می‌پردازد که در راستای شفاف‌سازی، هوشمندسازی، مردمی‌سازی و کارآمدسازی مجلس شورای اسلامی بوده است.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

با توجه به مطالب بیان شده، پیشنهادهای زیر می‌تواند در دستور کار مجلس دوازدهم قرار گیرد:

- ۱) توانمندسازی دولت،
- ۲) احیای سرمایه اجتماعی قوه مقننه از طریق پیوست رسانه‌ای فعالیت‌ها،
- ۳) توجه به مسائلی که عمومیت و اولویت دارند،
- ۴) توجه به مسائلی که نقطه کانونی‌اند،
- ۵) پیگیری قوانین پس از تصویب و استفاده از بازوی نظارتی مجلس،
- ۶) الزام به نگارش پیوست اجتماعی طرح‌ها و لوایح.

۱. مقدمه

مجلس شورای اسلامی، به‌عنوان نهاد قانونگذاری در جمهوری اسلامی ایران، جایگاهی محوری در ساختار سیاسی کشور ایفا می‌کند. نهاد تقنین، که ریشه در انقلاب مشروطه و تلاش‌های مردم ایران برای مشارکت در حکومت دارد، پس از انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷، با تغییراتی در ساختار و کارکرد، به‌عنوان «مجلس شورای اسلامی» بازتعریف شد. مجلس در نظام جمهوری اسلامی، نه تنها عهده‌دار تصویب قوانین است، بلکه به‌عنوان بازوی نظارتی بر عملکرد قوه مجریه و سایر نهادهای حکومتی نیز عمل می‌کند. در قانون اساسی حدود شصت اصل در خصوص قوه مقننه و اختیارات و صلاحیت‌های این قوه است. علاوه بر این، مجلس شورای اسلامی نماد مردم‌سالاری دینی است و نمایندگان ملت به‌واسطه قرار گرفتن در این مسئولیت، محور بسیاری از تصمیم‌گیری‌ها، سیاستگذاری‌ها و قانونگذاری‌ها هستند.

اهمیت مجلس شورای اسلامی به حدی است که امام خمینی (ره) «مجلس را در رأس همه امور» دانسته‌اند و رهبر شهید (ره) نیز بارها در خصوص اهمیت مجلس شورای اسلامی بیان داشته‌اند: «اگر چه نمایندگان مجلس مجری نیستند اما ریل‌گذار اجرا هستند و می‌توانند تأثیرات بسیار زیادی در مسائل کشور و پیشرفت کشور و آینده کشور بگذارند» [۱]. ایشان در پیام خود به مناسبت آغاز یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی نیز اذعان داشتند: «اگر قانون راه، راه و مسیر کشور به سمت قله‌ها و مقصدهایی بدانیم که در قانون اساسی معین شده است، مجلس متعهد این ریل‌گذاری و راه‌گشایی حیاتی است. همه دستگاه‌های حکومتی و مردمی و همه آحاد وظیفه دارند از این مسیر حرکت کنند. ضمانت اجرای این وظیفه نیز علاوه بر قوه قضائیه که مسئولیتش تضمین اجرای قانون است در خود مجلس پیش‌بینی شده است که حق تحقیق و تفحص، حق رد و قبول مدیران ارشد قوه مجریه، حق تذکر و سؤال و استیضاح، از آن جمله است. پس اگر قانون، درست و بسنده و قابل اجرا باشد و از ضمانت‌های اجرای آن به‌درستی استفاده شود، کشور به هدف‌های والای خود دست می‌یابد. این است شأن والای مجلس و این است تکلیف حیاتی و مهم آن» [۲].

با توجه به موارد ذکر شده، هم جایگاه تقنین و هم نظارتی، نمایندگی مجلس شورای اسلامی جایگاهی بسیار مهم و حیاتی است و نحوه درک و فهم مسائل اجتماعی کشور توسط نمایندگان و شیوه تدبیر قوانین برای گره‌گشایی از مسائل کشور توسط آنان، بسیار حائز اهمیت است. در واقع از آنجایی که شناخت مسائل اجتماعی گام مهمی در حل مسائل است، چنانچه نمایندگان به درکی صحیح از مسائل اجتماعی کشور رسیده باشند، می‌توانند در تدوین طرح‌ها و ارزیابی لوایح، کارآمدی بیشتری داشته باشند و به حل مسائل بیشتری نائل آیند. البته اقدام‌های نظارتی نمایندگان نیز بسیار حائز اهمیت است؛ باین حال در گزارش حاضر صرفاً به بررسی طرح و لوایح تقدیمی و توصیف نگاه نمایندگان به مسائل اجتماعی پرداخته می‌شود و بحث اقدام‌های نظارتی نمایندگان و اثر قوانین مصوب بر حل مسائل اجتماعی در گزارشی دیگر بررسی خواهد شد. شایان ذکر است که در این پژوهش، مسئله اجتماعی به‌طور ساده به فاصله بین وضعیت مطلوب و وضع موجود در عرصه اجتماع اشاره دارد. بنابراین طیفی از مسائل را در عرصه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی دربر می‌گیرد. در یازدهمین دوره از مجلس شورای اسلامی، ۹۷۱ طرح و لایحه تقدیم مجلس و بررسی شد. گزارش حاضر در صدد است تا با بررسی طرح‌های مصوب در مجلس شورای اسلامی در دوره یازدهم و تحلیل محتوای آن، به دو سؤال اساسی پاسخ دهد:

نخست اینکه نمایندگان مجلس شورای اسلامی در طرح‌های مصوب در مجلس شورای اسلامی، به کدام یکی از مسائل اجتماعی کشور پرداخته‌اند؟

دوم اینکه الگوی حل مسئله آنان برای حل این مسائل اجتماعی چگونه بوده است؟

۲. سیمای مسائل اجتماعی در مجلس یازدهم

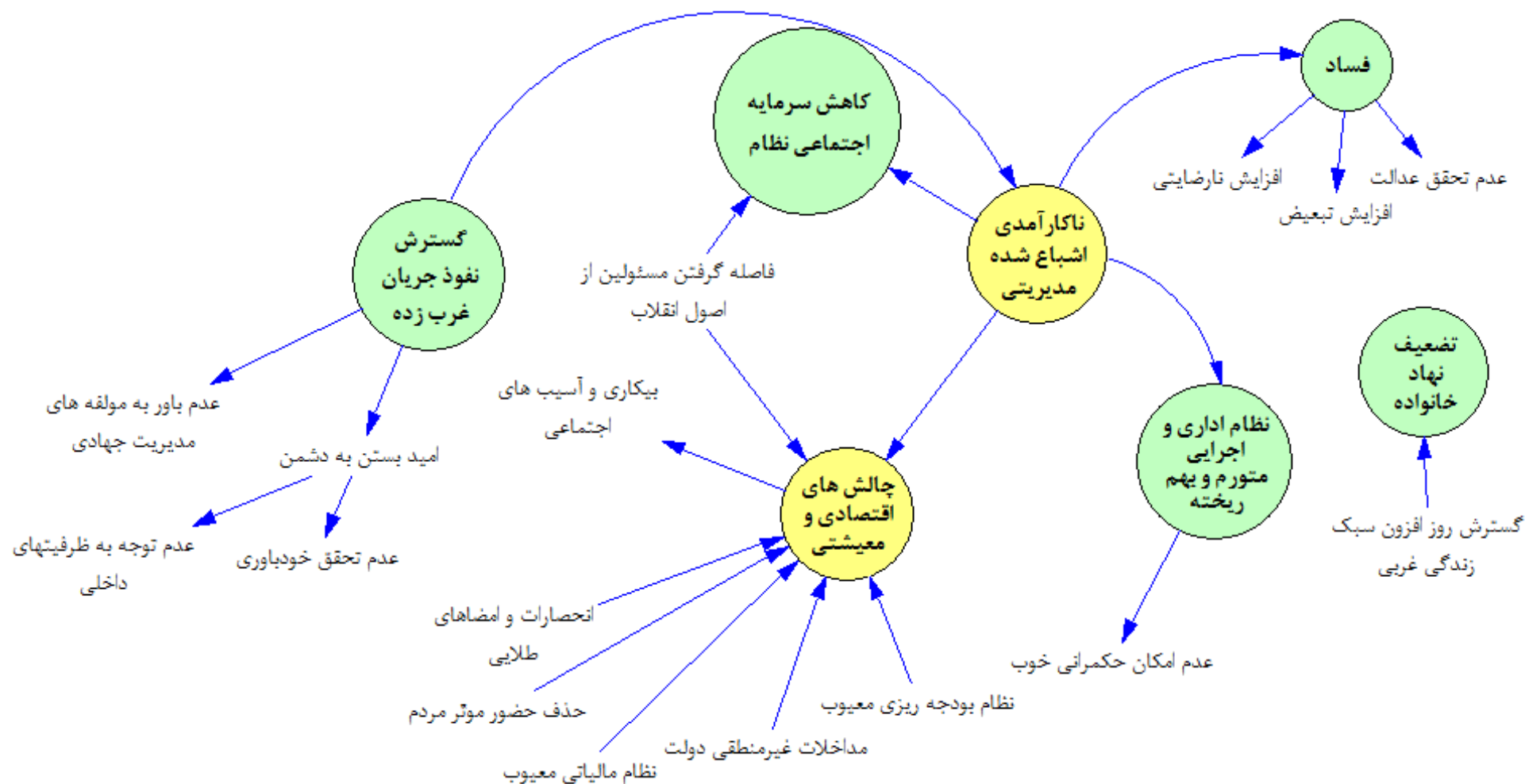

۲-۱. سیمای مسائل اجتماعی کشور از نگاه رئیس مجلس شورای اسلامی

اگر چه براساس اصل (۸۴) قانون اساسی، «هر نماینده در برابر تمام ملت مسئول است و حق دارد در همه مسائل داخلی و خارجی کشور اظهار نظر نماید» و براساس ماده (۱۲۷) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، هر یک از نمایندگان می‌توانند با توجه به تشخیص خود از مسائل اجتماعی و با امضا و ذکر نام حداقل پانزده نفر از نمایندگان، طرح‌های قانونی را تدوین، و برای انجام فرایندهای قانونی به هیئت رئیسه تقدیم کنند؛ با این حال، نظر به اینکه «رئیس مجلس» منتخب نمایندگان است و در جهت‌دهی نظرات سایر نمایندگان مؤثر است، ابتدا به سیمای مسائل اجتماعی کشور در نگاه رئیس مجلس براساس نطق ایشان در نخستین جلسه پس از انتخاب شدن به عنوان رئیس مجلس در خصوص تبیین راهبردهای مجلس یازدهم پرداخته شده که در خلال این سخنرانی می‌توان به اساسی‌ترین مسائل مدنظر وی دست یافت:

- **کاهش سرمایه اجتماعی نظام:** ایشان در نطق خود «کاهش سرمایه اجتماعی نظام» را به عنوان نخستین تهدید در کمین نظام جمهوری اسلامی ایران دانسته‌اند؛ تهدیدی که در نتیجه «ناکارآمدی اشباع شده مدیریتی کشور» و «فاصله گرفتن مسئولان از اصول انقلاب» ایجاد، و به بروز «چالش‌های اقتصادی و معیشتی» منجر شده که زمینه‌ساز «بیکاری و آسیب‌های اجتماعی فراگیر» است.
- **فساد:** از منظر رئیس مجلس شورای اسلامی، تهدید دیگر «فساد نگران‌کننده‌ای» بوده که در تاروپود ساختارهای مختلف نفوذ کرده و موجب «افزایش تبعیض»، «نارضایتی» و «عدم تحقق عدالت» شده است.
- **نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته:** «نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته کشور» تهدید دیگری بوده که به زعم رئیس مجلس، «امکان حکمرانی خوب» را سلب کرده است.
- **تضعیف نهاد خانواده:** از نظر رئیس قوه مقننه کشور، «تضعیف نهاد بسیار مهم خانواده» از طریق «گسترش روزافزون سبک زندگی غربی» نیز تهدیدی نگران‌کننده تلقی می‌شود که نیاز به توجه ویژه و فوری دارد.
- **گسترش نفوذ جریان غرب زده:** در نهایت ایشان تأکید می‌کنند «گسترش نفوذ جریان غرب زده» که با «امید بستن به دشمن»، مانع «خودباوری ملی» و «توجه به ظرفیت‌های عظیم داخلی» شده، تهدید مهم دیگری است که باید درباره آن به‌طور جدی هوشیار بود. براساس شکل ۱، از منظر رئیس مجلس شورای اسلامی، کشور با پنج کلان مسئله یا تهدید مواجه است که عبارت‌اند از: «کاهش سرمایه اجتماعی نظام»، «فساد»، «نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته»، «تضعیف نهاد خانواده» و «گسترش جریان غرب زده». در بیانات رئیس مجلس دو مسئله، یعنی «ناکارآمدی اشباع شده مدیریتی» و «چالش‌های اقتصادی در نظام ملی»، در نظام روابط علی و معلولی از وزن قابل توجهی برخوردارند و با سایر مسائل به‌نوعی در ارتباط هستند. شایان ذکر است که ایشان دلایل پدید آمدن چالش‌های اقتصادی را «حذف حضور مؤثر مردم»، «مداخلات غیرمنطقی دولت»، «انحصارات»، «امضاها و طلایی»، «نظام بودجه ریزی معیوب» و «نظام مالیاتی معیوب» دانسته‌اند.

شکل ۱. نمودار سیمای مسائل اجتماعی کشور از نگاه رئیس مجلس شورای اسلامی

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

۲-۲. راهبردهای حل مسائل اجتماعی کشور از نگاه رئیس مجلس شورای اسلامی

با توجه به مسائل احصا شده از نطق رئیس مجلس شورای اسلامی، ایشان راه حل جلوگیری از مسائل کشور و اثر گذاری و تشدید آنها را «الگوی مدیریت جهادی» می دانند که بر اصولی چون: ۱. باور به مبانی قرآنی و سنت های الهی و استعانت مستمر از آنها، ۲. مردمی سازی حکمرانی به ویژه مردمی کردن اقتصاد، ۳. تلاش و کوشش مجاهدانه و امیدوارانه، ۴. توجه ویژه به معنویت و اخلاق اسلامی، ۵. وحدت کلمه مردم و همگرایی نخبگان، ۶. توجه و میدان دادن به نسل جوان پرانگیزه و توانمندسازی آنان و ۷. توجه ویژه به عدالت با اولویت دادن به محرومین و مستضعفین و همچنین طبقه متوسط ضعیف شده، استوار است.

در نطق محمدباقر قالیباف برای نیل به هدف اصلی، که «تشکیل مجلسی قوی و کارآمد» است، ۶ راهبرد اصلی در نظر گرفته شده است. براساس شکل ۲، «تحول در جایگاه مجلس و احیای شأن و جایگاه مجلس»، «اصلاح خطوط اصلی اقتصاد ملی»، «اولویت دادن به مسئله فرهنگ»، «عدم مسامحه بر سر آرمان های انقلاب»، «تنظیم رابطه مجلس با دولت» و «توجه به مسائل ملی در کنار مسائل محلی»، اصلی ترین راهبردهای ساخت مجلس قوی و کارآمد برای حل مسائل کشور بوده که در ادامه تشریح شده است.

● تحول در جایگاه مجلس و احیای آنها و جایگاه مجلس

رئیس قوه مقننه «تحول در مجلس و احیای جایگاه و شأن مجلس» را به عنوان الزام اولیه برای اقدام مؤثر در حل مسائل کشور و مشکلات مردم می داند و بیان می کند: «مجلس باید تغییر را از خود آغاز کند. شفاف سازی، هوشمندسازی، مردمی سازی و کارآمدسازی چهار رویکرد اصلی در تحول مجلس خواهد بود. در یک جمله، مجلس یازدهم تمام تلاش خود را خواهد کرد که با استمداد از حضرت باری تعالی و تحت راهبری رهبر فرزانه انقلاب، مجلسی قوی، کارآمد، مردمی و انقلابی بسازد تا با محور قرار دادن حل مسائل مردم و دفاع قدرتمند از حقوق و منافع مصرح آنها در قانون اساسی در سال های آغازین گام دوم، سرمایه اجتماعی نظام را تقویت و حرکت به سمت ایجاد تمدن نوین اسلامی را تسریع کند».

● اصلاح خطوط اصلی اقتصاد ملی

با توجه به منویات رهبر شهید (ره)، محمدباقر قالیباف در نطق خود، توجه به معیشت طبقات ضعیف و تحقق عدالت در حوزه اقتصادی را منوط به «اصلاح خطوط اصلی اقتصاد» دانستند و تأکید کردند که امراض اصلی اقتصاد ملی کشور، شامل رشد نقدینگی، بهینه نبودن قیمت های نسبی و تخصصی نبودن تولید، به دلایلی چون حذف حضور مؤثر مردم، مداخلات غیرمنطقی دولت، انحصارات، امضاهای طلایی، پول سازی کسری بودجه و نظام مالیاتی معیوب است.

● اولویت دادن به مسئله فرهنگ

به زعم رئیس مجلس، فرهنگ همیشه از مهم ترین اولویت ها بوده، اما با آن برخورد شعاری شده است. ایشان در خصوص راهبردهای مجلس یازدهم در مسئله فرهنگ بیان داشته اند: «مجلس یازدهم تقویت نهاد خانواده و تقویت فرهنگ و سبک زندگی اسلامی ایرانی را در برابر سبک زندگی غربی مورد اولویت اصلی خود قرار می دهد و اجرایی شدن سند تحول آموزش و پرورش و اصلاح و تقویت کمی و کیفی رسانه ملی را پیگیری خواهد کرد. همچنین مجلس یازدهم تلاش خواهد کرد با شتاب دادن به روند شکل گیری شبکه ملی اطلاعات و نظارت دقیق بر عملکرد مسئولین این حوزه ضمن قانونمندسازی فضای مجازی، دستگاه های مسئول را مکلف کند که با بهترین کیفیت ممکن خدمات زیرساختی و محتوایی در حوزه فضای مجازی را به مردم عرضه کنند».

● عدم مسامحه بر سر آرمان های انقلاب

در خصوص راهبردهای اصلی مجلس یازدهم در نظام بین الملل و همچنین مرزبندی با منافقان داخلی، گزاره اصلی برآمده از سخنان رئیس مجلس «عدم مسامحه بر سر آرمان های انقلاب» است. ایشان بیان داشتند: «مجلس یازدهم با توجه به نقشی که برای خود در جایگاه تمدن ساز انقلاب اسلامی قائل است، بر سر آرمان های اصلی انقلاب، هیچ مسامحه ای رانمی پذیرد و مقابله مقتدرانه در برابر دشمن خارجی، به ویژه آمریکا و رژیم صهیونیستی، را جزء اصول اساسی خود قرار می دهد و در مرزبندی با جریان معاند و منافق داخلی تعارف نمی کند و البته دایره نیروهای انقلاب را مطابق راهبرد امام شهید (ره)، گسترده می داند و با طرد نیروهای انقلابی به دلیل اختلاف سلیقه های سیاسی یا کارشناسی با جدیت مخالفت خواهد کرد». علاوه بر این، براساس بیانات رئیس مجلس، چندوجهی نگری و توجه هم زمان به عدالت، معنویت

و عقلانیت از اصول اساسی مجلس یازدهم بوده که برگرفته از آرمان‌های امام خمینی (ره) است.

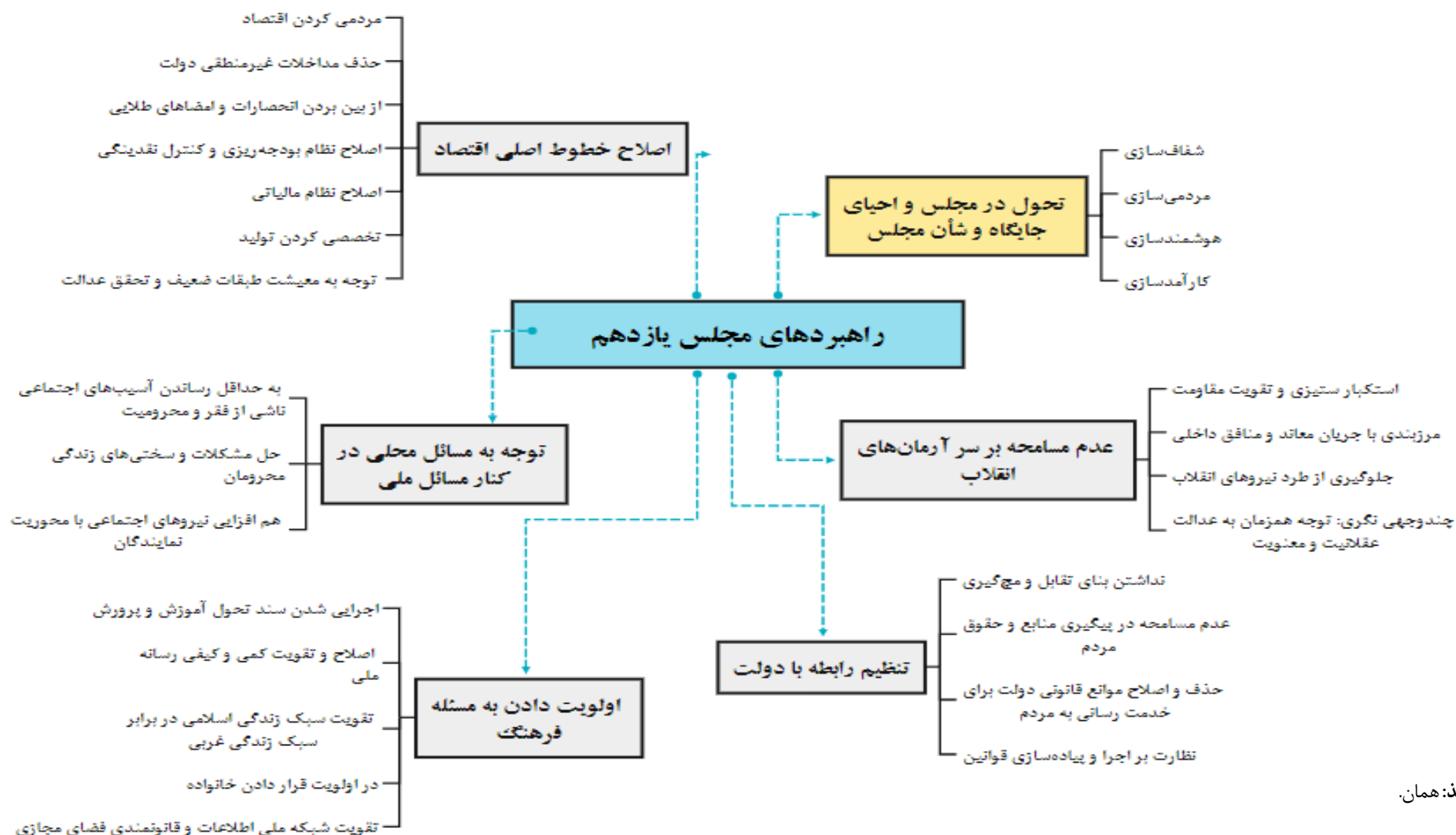
● تنظیم رابطه با دولت

رئیس مجلس شورای اسلامی در زمینه تنظیم رابطه با دولت بیان داشته است: «مجلس یازدهم نقشه راه خود را پیام رهبر حکیم انقلاب قرار می‌دهد و به‌عنوان یک نهاد مردمی و انقلابی که هدف خود را تشکیل مجلسی قوی و کارآمد قرار داده و حل مسائل ملی و محلی مردم را به‌عنوان یک وظیفه انقلابی و مطلوب وجهه همت خود قرار خواهد داد و با این شاخص تعامل خود را با دولت فعلی و دولت آینده تنظیم می‌کند. مجلس یازدهم نه بنای تقابل و می‌گیری دارد و نه در پیگیری منافع و حقوق مردم مسامحه می‌کند. مجلس یازدهم تلاش می‌کند، **موانع قانونی دولت در مسیر خدمت‌رسانی به مردم را حذف و اصلاح کند**، اما در عین حال اجازه نخواهد داد دولت در اجرا و پیاده‌سازی قوانینی که حل‌کننده مسائل مردم است، سهل‌انگاری کند».

● توجه به مسائل محلی در کنار مسائل ملی

براساس گفته‌های رئیس مجلس شورای اسلامی، مجلس یازدهم به‌عنوان مجلس مردمی و انقلابی در کنار مسائل ملی به حل مسائل محلی مردم نیز توجه دارد. این امر مهم از طریق هم‌افزایی نیروهای جهادی و مردمی، متخصصان و نمایندگان بخش خصوصی، نمایندگان نهادهای عمومی و حاکمیتی و نمایندگان دستگاه‌های اجرایی با محوریت نماینده مجلس محقق خواهد شد و هدف آن این است که هر نماینده‌ای در حوزه انتخابیه خود به یک کنشگر فعال در حوزه حل مسائل مردم و پاسخ به مطالبات آنها تبدیل شود و با اجرایی‌سازی قوانین از طریق نظارت هوشمند و مؤثر و هم‌افزایی ظرفیت‌ها و امکانات، معضلات حوزه انتخابیه خود را برطرف کند.

شکل ۲. نمودار راهبردهای حل مسائل اجتماعی کشور در نگاه رئیس مجلس شورای اسلامی

مأخذ: همان.

۲-۳. سیمای کلی فعالیت‌های مجلس یازدهم

• تعداد طرح‌ها و لوایح اعلام وصول شده

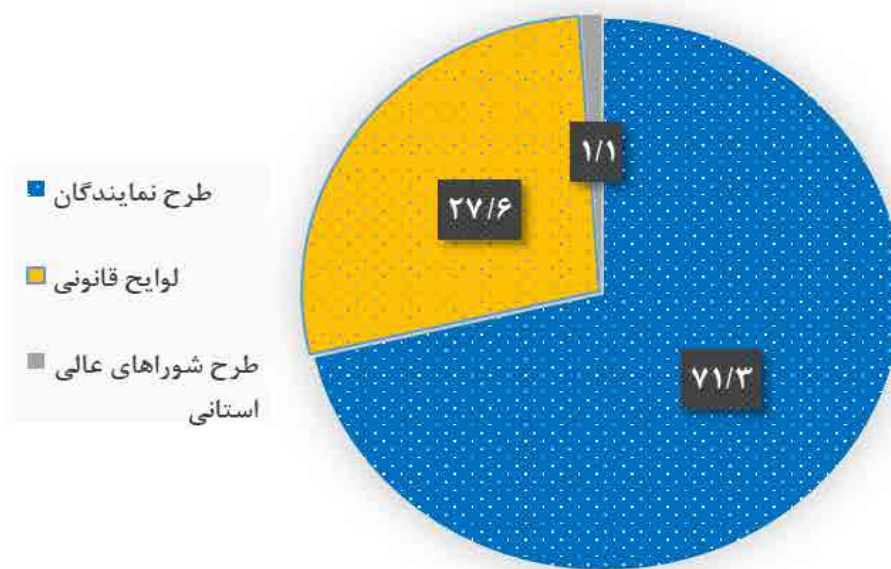
به‌طور کلی در یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی، تعداد ۹۷۱ طرح/لایحه برای رسیدگی و طی فرایندهای قانونی، اعلام وصول شده است. از این تعداد، ۶۹۲ مورد به‌عنوان طرح از سوی نمایندگان ارسال شده که ۷۱/۳ درصد از کل موارد را دربر می‌گیرد. ۲۷/۶ درصد (۲۶۸ مورد) نیز لوایح قانونی بوده که از جانب دولت ارائه شده است. همچنین ۱/۱ درصد (۱۱ مورد) مربوط به طرح‌هایی بوده که از سوی شوراهای عالی استانی برای طی فرایندهای قانونی به مجلس ارسال شده است.

جدول ۱. طرح‌ها و لوایح اعلام وصول شده در دوره یازدهم مجلس شورای اسلامی

طرح/لایحه	فراوانی	درصد
طرح نمایندگان	۶۹۲	۷۱/۳
لوایح قانونی	۲۶۸	۲۷/۶
طرح شوراهای عالی استانی	۱۱	۱/۱
جمع کل	۹۷۱	۱۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

شکل ۳. نمودار طرح‌ها و لوایح اعلام وصول شده در دوره یازدهم مجلس شورای اسلامی

مأخذ: همان.

• نوع طرح‌ها و لوایح اعلام وصول شده

از ۹۷۱ طرح و لایحه تقدیمی در مجلس یازدهم، ۳۹۴ مورد پیشنهاد برای تصویب **قانون جدید** بوده که ۴۰/۶ درصد از طرح و لوایح را دربر می‌گیرد، ۲۹۶ مورد (۳۰/۵ درصد) درصدد بوده‌اند مواد و تبصره‌های قوانین سابق را **اصلاح** کنند، ۱۰۴ مورد و به‌عبارتی ۱۰/۷ درصد نیز

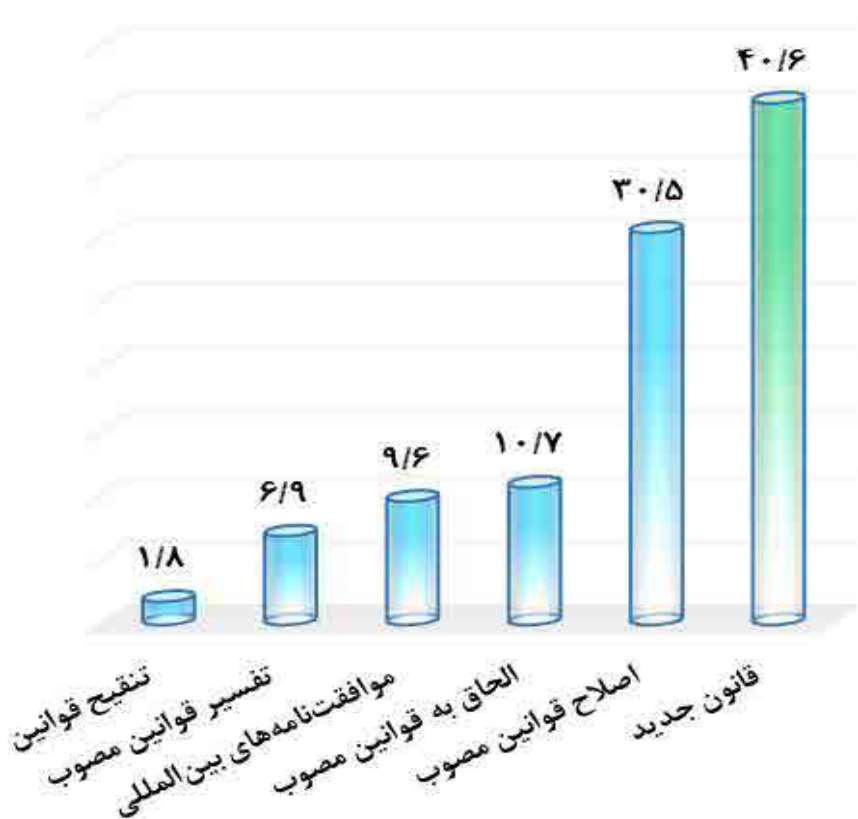
در پی الحاق مواد و تبصره‌هایی به قوانین سابق بوده‌اند. پیوستن به موافقت‌نامه‌های بین‌المللی (۹/۶ درصد)، تفسیر قوانین سابق (۶/۹ درصد) و تنقیح قوانین (۱/۸ درصد) انواع پیشنهادهای تقنینی بوده‌اند.

جدول ۲. نوع طرح‌ها و لوایح اعلام وصول شده

نوع طرح/لایحه	فراوانی	درصد
قانون جدید	۳۹۴	۴۰/۶
اصلاح قوانین مصوب	۲۹۶	۳۰/۵
الحاق به قوانین مصوب	۱۰۴	۱۰/۷
موافقت‌نامه‌های بین‌المللی	۹۳	۹/۶
تفسیر قوانین مصوب	۶۷	۶/۹
تنقیح قوانین	۱۷	۱/۸
جمع کل	۹۷۱	۱۰۰

مأخذ: همان.

شکل ۴. نمودار نوع طرح‌ها و لوایح اعلام وصول شده در مجلس یازدهم

مأخذ: همان.

● وضعیت طرح‌ها و لوایح اعلام وصول شده

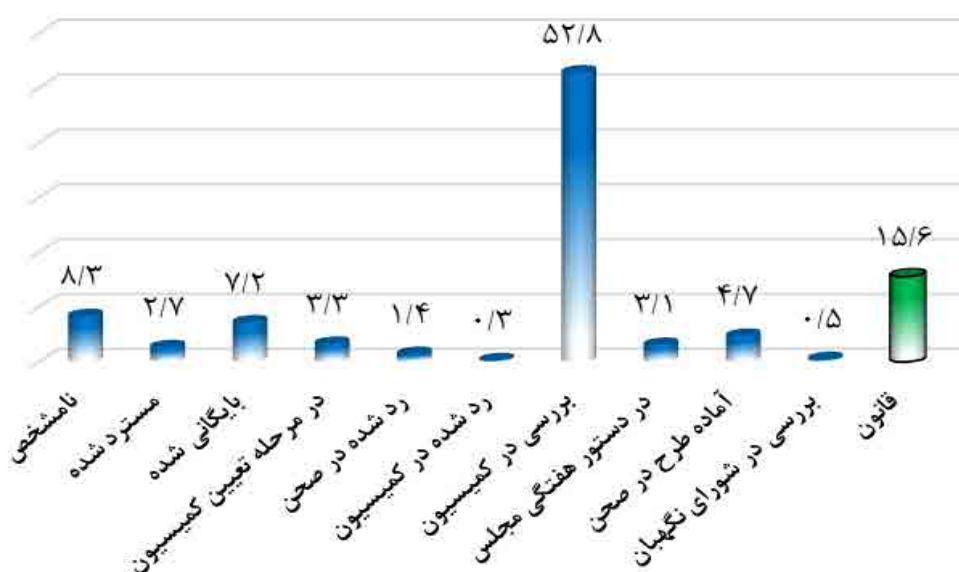
از ۹۷۱ طرح و لایحه تقدیمی، ۱۵۱ مورد و به عبارتی ۱۵/۶ درصد تبدیل به قانون شده‌اند؛ ۵ مورد نیز مراحل بررسی آن تا پایان مجلس یازدهم به اتمام رسیده و در شورای نگهبان مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته شده است. بررسی ۴۶ طرح/لایحه (۴/۷ درصد) از طرح‌ها و لوایح نیز در کمیسیون‌های مربوطه به پایان رسیده و آماده طرح در صحن بوده‌اند. شایان ذکر است که از ۹۷۱ طرح و لایحه وصول شده ۵۱۳ مورد یا به عبارتی ۵۲/۸ درصد در دست بررسی در کمیسیون بوده‌اند.

جدول ۳. وضعیت طرح‌ها و لوایح اعلام وصول شده در مجلس یازدهم

وضعیت طرح/لایحه	فراوانی	درصد
قانون	۱۵۱	۱۵/۶
بررسی در شورای نگهبان	۵	۰/۵
آماده طرح در صحن	۴۶	۴/۷
در دستور هفتگی مجلس	۳۰	۳/۱
بررسی در کمیسیون	۵۱۳	۵۲/۸
رد شده در کمیسیون	۳	۰/۳
رد شده در صحن	۱۴	۱/۴
در مرحله تعیین کمیسیون	۳۲	۳/۳
بایگانی شده	۷۰	۷/۲
مسترد شده	۲۶	۲/۷
نامشخص	۸۱	۸/۳
جمع کل	۹۷۱	۱۰۰

مأخذ: همان.

شکل ۵. نمودار وضعیت طرح‌ها و لوایح اعلام وصول شده در مجلس یازدهم

مأخذ: همان.

● نرخ تبدیل به قانون شدن طرح‌ها و لوایح

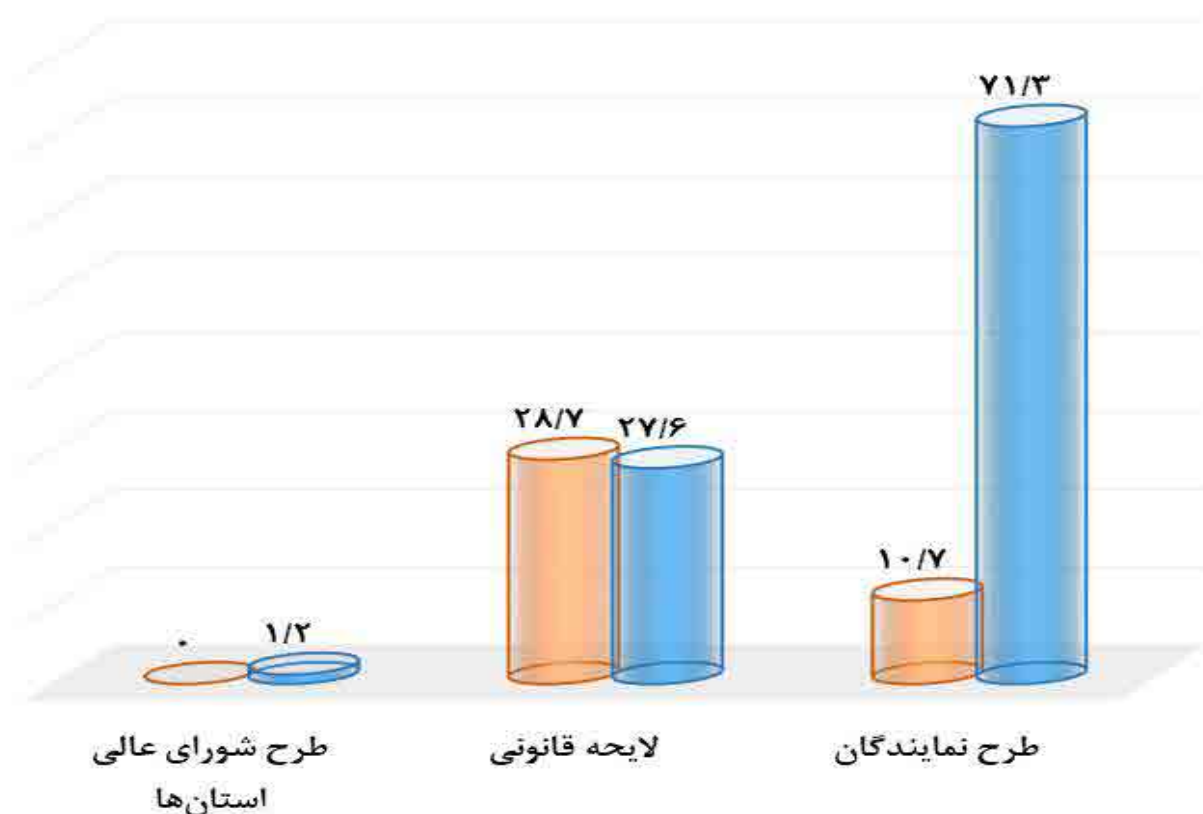
از بین ۱۵۱ طرح و لایحه پیشنهادی که تبدیل به قانون شده‌اند، ۷۴ مورد مربوط به طرح‌های نمایندگان و ۷۷ مورد لوایح بوده که از طرف دولت پیشنهاد شده است. اگرچه تعداد طرح‌های بیشتری تبدیل به قانون شده‌اند، باید در نظر داشت که در مجلس یازدهم، نرخ تبدیل به قانون شدن لوایح بیش از طرح‌ها بوده است؛ در واقع فقط ۱۰/۷ درصد از طرح‌ها (۷۴ مورد از ۶۹۲ مورد) تبدیل به قانون شده‌اند؛ در حالی که ۲۸/۷ درصد از لوایح (۷۷ مورد از ۲۶۸ مورد) پس از بررسی‌ها تبدیل به قانون شده‌اند. این امر از یک سو نشان از همراهی مجلس با دولت و اولویت‌دهی به لوایح قانونی بوده و از طرف دیگر شاید بتواند شاهی بر این مدعا باشد که لوایح ارسالی از سوی دولت به‌خاطر بررسی در کمیسیون‌های مختلف دولت، کارشناسی‌تر و دقیق‌تر بوده‌اند.

جدول ۴. نرخ تبدیل به قانون شدن طرح‌ها و لوایح اعلام وصول شده

نرخ تبدیل به قانون شدن	تبدیل به قانون شده	درصد	تعداد	طرح/لایحه
۱۰/۷	۷۴	۷۱/۳	۶۹۲	طرح نمایندگان
۲۸/۷	۷۷	۲۷/۶	۲۶۸	لایحه قانونی
۰	۰	۱/۱	۱۱	طرح شورای عالی استان‌ها
۱۵/۶	۱۵۱	۱۰۰	۹۷۱	جمع کل

مأخذ: همان.

شکل ۶. نمودار نرخ تبدیل به قانون شدن طرح‌ها و لوایح در مجلس یازدهم

مأخذ: همان.

• نوع طرح‌های مبدل به قانون شده

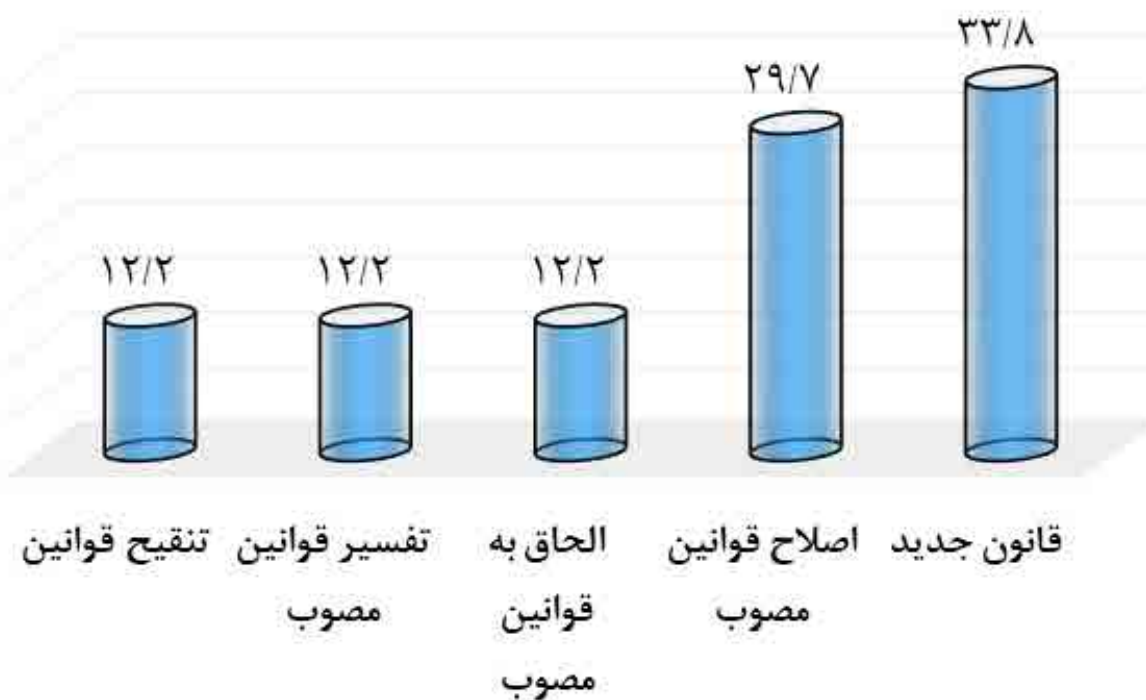
چنان‌که پیش از این بیان شد، ۷۴ مورد از طرح‌های پیشنهادی نمایندگان مبدل به قانون شده‌اند. در این بین، ۲۵ مورد یا به عبارت دیگر ۳۳/۸ درصد پیشنهاد **قانون جدید** بوده‌اند، ۲۹/۷ درصد به **اصلاح مواد و تبصره‌های قوانین سابق** اختصاص داشته و ۱۲/۲ درصد نیز در پی **تفسیر قوانین سابق** بوده‌اند. علاوه بر این، **الحاق مواد و تبصره‌هایی به قوانین سابق** (۱۲/۲ درصد) و **تنقیح قوانین** (۱۲/۲ درصد) سهم برابری در بین طرح‌های تبدیل به قانون شده داشته‌اند. بنابراین می‌توان ادعا کرد که در بین طرح‌های تبدیل به قانون شده، **دغدغه پر کردن خلأهای قانونی در کشور** از طریق ارائه قانون جدید و اصلاح قوانین از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده است.

جدول ۵. نوع طرح‌های مبدل به قانون شده

نوع طرح	فراوانی	درصد
قانون جدید	۲۵	۳۳/۸
اصلاح قوانین مصوب	۲۲	۲۹/۷
الحاق به قوانین مصوب	۹	۱۲/۲
تفسیر قوانین مصوب	۹	۱۲/۲
تنقیح قوانین	۹	۱۲/۲
جمع کل	۷۴	۱۰۰

مأخذ: همان.

شکل ۷. نمودار نوع طرح‌های مبدل به قانون شده

مأخذ: همان.

۴-۲. صورت‌بندی مسائل اجتماعی کشور در طرح‌های مصوب

● نظام اداری و اجرایی متورم و به‌هم‌ریخته

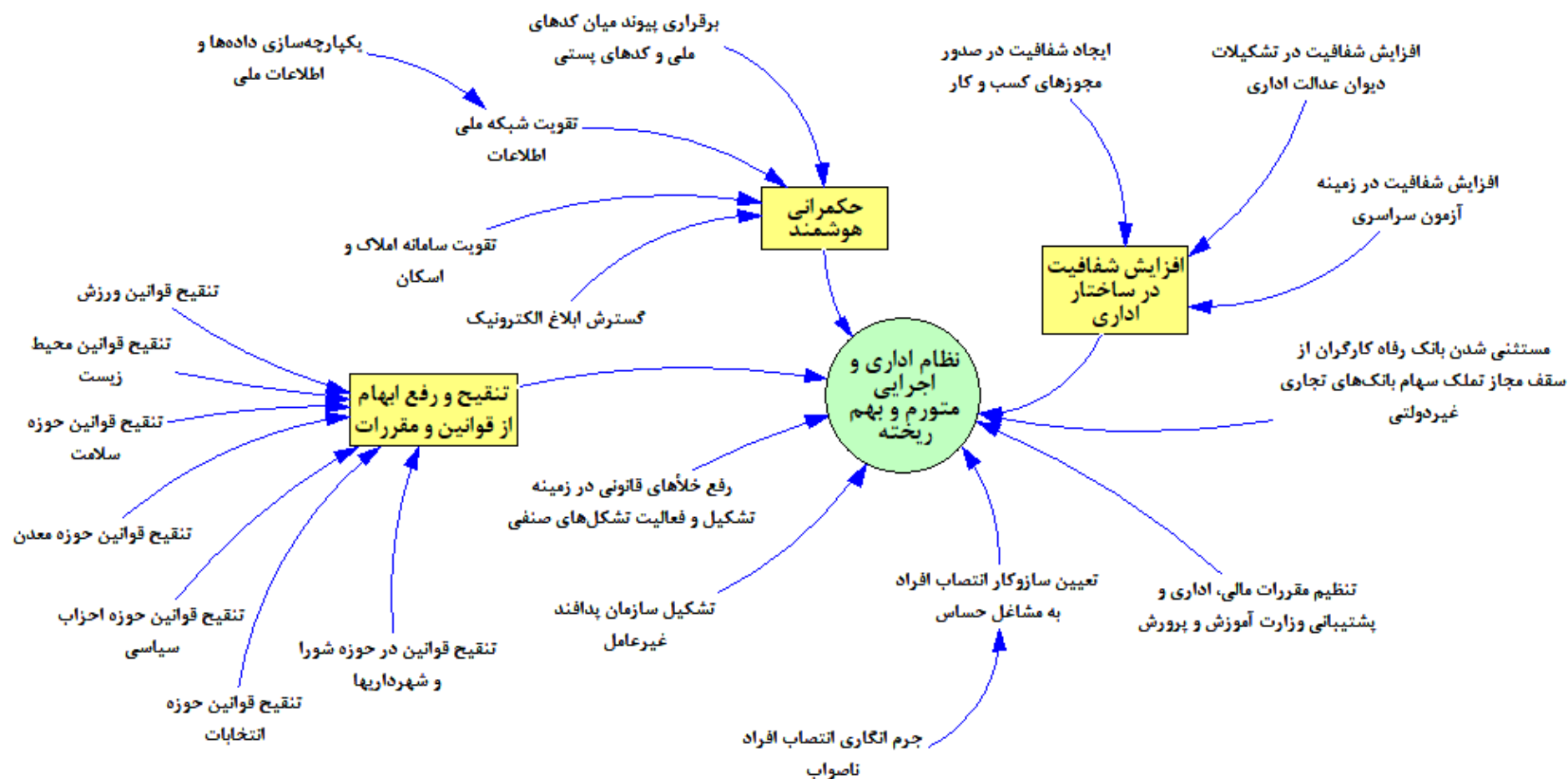
یکی از مسائلی که به‌زعم رئیس‌یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی، امکان حکمرانی خوب را از کشور سلب کرده، «نظام اداری و اجرایی متورم و به‌هم‌ریخته» بوده که این مسئله یکی از پربسامدترین مسائل در بین طرح‌ها بوده و حدود ۱۳ درصد از طرح‌های پیشنهادی را به خود اختصاص داده است.

از ۷۴ طرح مصوب، حداقل در ۲۳ طرح یکی از مسائل جدی «نظام اداری و اجرایی متورم و به‌هم‌ریخته کشور» و چاره‌جویی برای رفع آن بوده است. از «طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه معدن، محیط زیست، انتخابات، صنعت، شوراها و شهرداری‌ها، احزاب سیاسی، ورزش و سلامت» گرفته تا «طرح تنظیم برخی از مقررات مالی، اداری و پشتیبانی وزارت آموزش و پرورش»، «طرح تسهیل صدور برخی مجوزهای کسب و کار»، «طرح یکپارچه‌سازی داده‌ها و اطلاعات ملی»، «طرح اصلاح قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری» و همچنین «طرح نحوه تشکیل و فعالیت تشکل‌های صنفی-تخصصی»، هر یک به‌نحوی در صدد پاسخ به این مسئله برآمده‌اند.

«حکمرانی هوشمند»، «تنقیح قوانین و مقررات و رفع ابهام از آن» و «افزایش شفافیت در ساختار اداری و اجرایی» سه راهکار اصلی برای رفع چالش نظام اداری و اجرایی متورم و به‌هم‌ریخته بوده‌اند که در پیوست ۱ و همچنین شکل ۸ نشان داده شده است. در حوزه «حکمرانی هوشمند»، تقویت شبکه ملی اطلاعات، یکپارچه‌سازی داده‌ها و اطلاعات ملی، برقراری پیوند میان کد ملی و کد پستی افراد، تقویت سامانه املاک و اسکان و همچنین گسترش ابلاغ الکترونیک در دستگاه قضایی کشور از اصلی‌ترین راهکارهای مدنظر نمایندگان در طرح‌های مصوب بوده است.

بخشی از چالش‌های مرتبط با نظام اداری و اجرایی متورم و به‌هم‌ریخته نیز ناشی از انباشت قوانین در برخی از حوزه‌ها بوده که در مجلس یازدهم طرح‌های مختلفی جهت تنقیح قوانین و مقررات اعلام وصول شده در این بین، هشت طرح به تصویب رسیده و به دولت ابلاغ شده است. طرح‌های مذکور در زمینه معدن، محیط زیست، صنعت، انتخابات، شوراها و شهرداری‌ها، احزاب سیاسی، ورزش و سلامت بوده و ابهامات این قوانین را به‌منظور خدمت‌رسانی بهتر دولت به مردم و جلوگیری از برخورد سلیقه‌ای با قوانین، رفع کرده است. علاوه بر این، نمایندگان طرح‌های مختلفی در زمینه افزایش شفافیت در ساختارهای اداری و اجرایی پیشنهاد داده‌اند که در این میان طرح‌های مهمی در زمینه صدور مجوزهای کسب و کار، ساختار دیوان عدالت اداری و همچنین آزمون سراسری به تصویب رسیده است.

شکل ۸. نمودار بازنمایی مسئله نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته در طرح‌های مصوب مجلس یازدهم

مأخذ: همان.

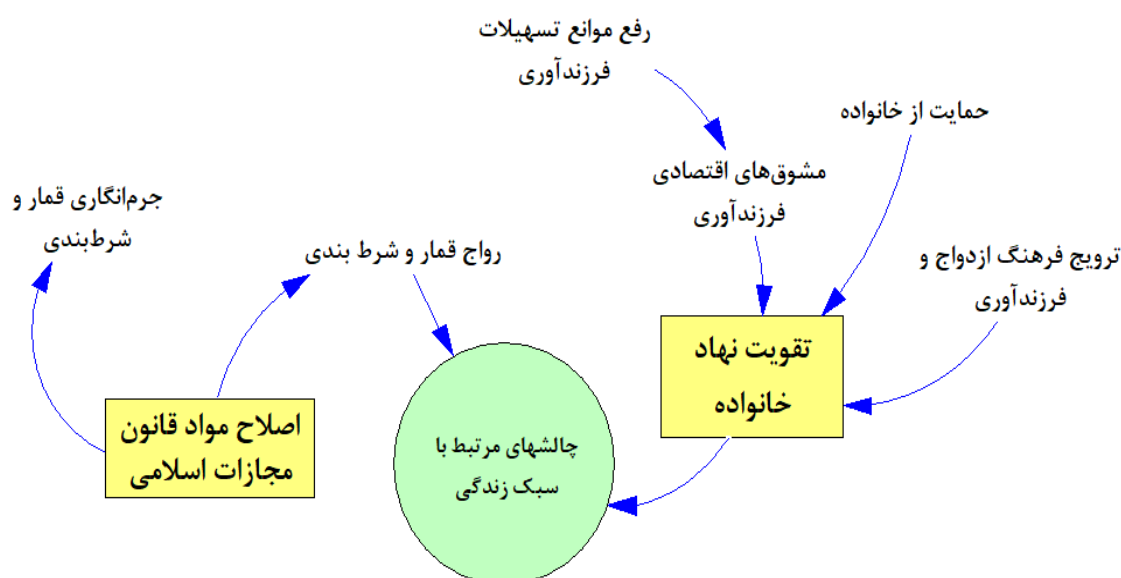
● چالش‌های مرتبط با سبک زندگی

موج جهانی شدن و گسترش سبک زندگی غربی چالش‌های فراوانی را برای جوامع مختلف پدید آورده که کشور ایران نیز از آن مصون نبوده است. گسترش فردگرایی، شکل‌گیری هم‌باشی، کاهش فرزندآوری، رواج قمار و شرط‌بندی و سودای ثروت یک‌شبه بخشی از آسیب‌های اجتماعی بوده که ذهن قانونگذاران را به خود مشغول کرده است. رئیس مجلس و نمایندگان یازدهمین دوره مجلس نیز یکی از مسائل اصلی کشور را گسترش سبک زندگی غربی دانسته‌اند که دو طرح مهم در خصوص آن به تصویب رسانده‌اند.

نخست، طرح «**حمایت از خانواده و جوانی جمعیت**» که پاسخی به مسئله استراتژیک جمعیت در آینده کشور از قبیل سالمندی جمعیت، کمبود نیروی انسانی به عنوان منبع محرک جامعه و تضعیف نهاد خانواده در اثر گسترش سبک زندگی غربی بود و در آن انواع مشوق‌ها و حمایت‌ها از نظام خانواده، هم در زمینه فرهنگی و هم اقتصادی، دیده شد و دوم اصلاح مواد (۷۰۵) تا (۷۱۱) کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی که در آن قمار و شرط‌بندی جرم‌انگاری شده است.

البته طرح ناظر به حل مسئله جمعیت در کشور فراتر از تغییر سبک زندگی است و ابعاد گسترده اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی دارد و از این حیث این طرح یکی از موضوعات راهبردی پیگیری شده در مجلس یازدهم بوده است.

شکل ۹. نمودار بازنمایی مسئله سبک زندگی در طرح‌های مصوب مجلس یازدهم

مأخذ: همان.

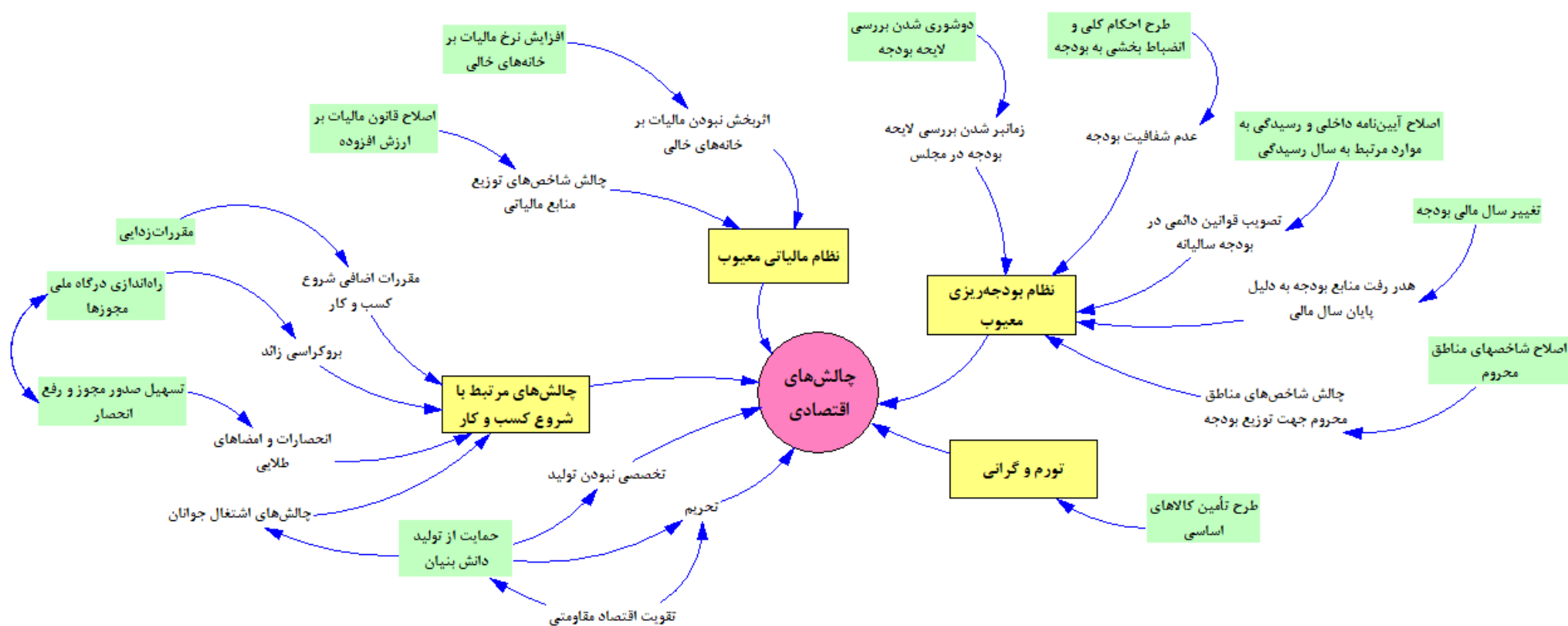
● چالش‌های اقتصادی

مروری بر طرح‌های تصویب شده در یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی نشان می‌دهد، چالش‌های اقتصادی در چهار کلان مسئله «نظام بودجه‌ریزی معیوب»، «نظام مالیاتی معیوب»، «چالش‌های شروع کسب و کار» و «گرانی و تورم» رخ عیان کرده است. برخی از چالش‌های بودجه مانند «زمان‌بر شدن بررسی آن در مجلس» و «ارائه برخی از احکام دائمی در قالب بودجه» مرتبط با بررسی آن در مجلس شورای اسلامی بوده که نمایندگان با اصلاح آیین‌نامه داخلی درصدد حل آن برآمده‌اند؛ اما برخی از چالش‌های بودجه، مانند نبود انضباط بودجه‌ای، نبود شفافیت بودجه، چالش‌های تأمین بودجه پایدار و ... چالش‌های عمیق‌تری بوده که در قوانین دیگر به برخی از آنان پرداخته شده است. «نظام مالیاتی معیوب» یکی دیگر از اصلی‌ترین چالش‌های اقتصاد کلان در ایران است که در دوره یازدهم نیز ذهن نمایندگان را به خود مشغول کرده و اگرچه طرح‌های مختلفی برای اصلاح آن اعلام وصول شده، تنها دو طرح، یعنی «اصلاح بند «ب» ماده (۳۹) قانون مالیات بر ارزش افزوده» و «اصلاح ماده (۵۴) مکرر قانون مالیات‌های مستقیم» در این زمینه به تصویب رسیده است.

شاخص‌های نابسامان فضای کسب و کار نیز از دغدغه‌های مهم نمایندگان مجلس یازدهم بوده است. مقررات اضافی در شروع کسب و کار، بوروکراسی زائد و انحصارات و امضاهای طلایی بخشی از چالش‌های این حوزه بوده‌اند که طرح «تسهیل صدور برخی مجوزهای کسب و کار» رفع این موانع را مطمئن نظر قرار داده و برای حل این چالش‌ها به تصویب رسیده است.

در حوزه اقتصاد، به‌ویژه بحث «واردات و صادرات»، همواره «تحریم» از چالش‌های اصلی بوده است. بنابراین، چنان‌که از تحلیل محتوای طرح‌ها برمی‌آید، نمایندگان مجلس یازدهم مقابله با تحریم را یکی از راهبردهای اساسی خود دانسته‌اند که از طریق تقویت اقتصاد مقاومتی و تصویب طرح «جهش تولید دانش‌بنیان» به مقابله با آن پرداخته‌اند. قانون «جهش تولید دانش‌بنیان»، که یکی از مصوبات مهم مجلس یازدهم بوده، تدابیر مختلفی در زمینه «مسئولیت دستگاه‌های اجرایی در ارتقای توانمندی‌های فناورانه» در ماده (۱)، «رفع چالش‌ها و مشکلات فعالان اقتصاد دانش‌بنیان در حوزه‌های مرتبط با تحریم» در ماده (۲)، «حمایت از توسعه بازار ماشین‌آلات و تجهیزات ساخت داخل» ماده (۳)، «اصلاح و تقویت ابزارهای تأمین مالی فعالیت‌های دانش‌بنیان» ماده (۴)، «حمایت از تجاری‌سازی دستاوردهای پژوهشی» ماده (۵)، «توسعه زیرساخت‌ها» ماده (۶)، معافیت‌های مالیاتی و بیمه‌ای (ماده ۷)، حذف موازی‌کاری‌ها ماده (۸)، رفع چالش‌های قضایی ماده (۹) و ... داشته است.

شکل ۱۰. نمودار بازنمایی چالش‌های اقتصادی در طرح‌های مصوب مجلس یازدهم

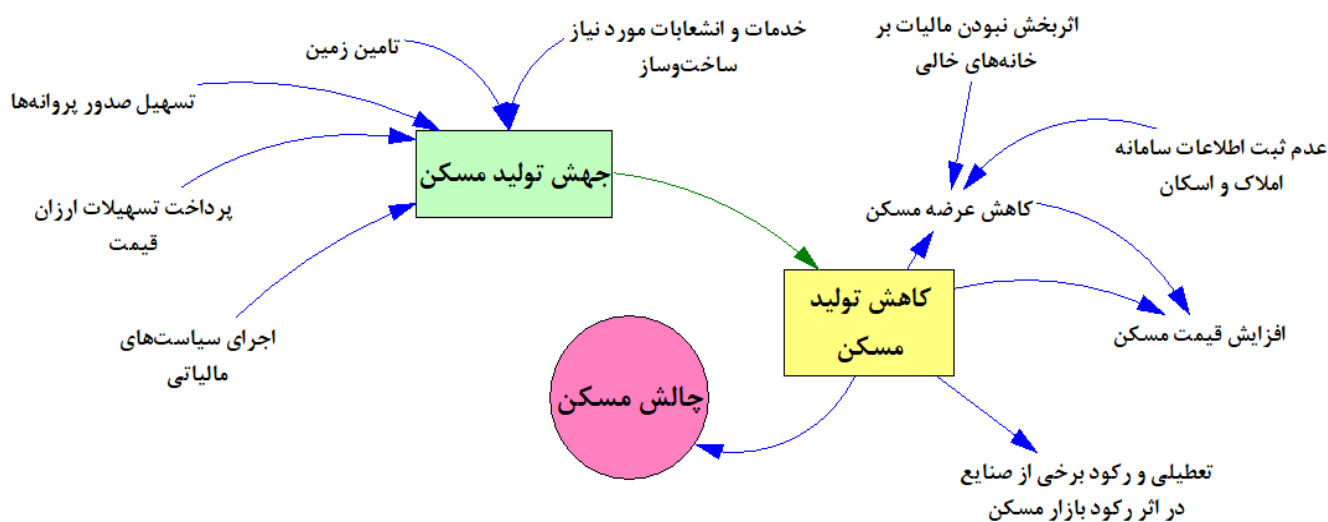
مأخذ: همان.

● چالش‌های مرتبط با مسکن

بر اساس اصل (۳۱) قانون اساسی، «داشتن مسکن متناسب با نیاز، حق هر فرد و خانواده ایرانی است و دولت موظف است با رعایت اولویت برای آنها که نیازمندترند، به خصوص روستائینان و کارگران، زمینه اجرای این اصل را فراهم کند». سیاست‌های ناکارآمد دولت‌ها در دهه‌های اخیر در حوزه مسکن و تورم‌های افسارگسیخته در این بخش، باعث شد تا یکی از دغدغه‌های اصلی مجلس یازدهم حول محور مسکن شکل گیرد. نمایندگان یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی علت اصلی چالش‌های حوزه مسکن را «کاهش تولید مسکن» دانسته که باعث کاهش عرضه مسکن در بازار، تعطیلی و رکود برخی از صنایع مرتبط با بازار مسکن، افزایش قیمت مسکن و ... شده؛ لذا یکی از اساسی‌ترین مصوبات مجلس یازدهم تصویب طرح «جهش تولید مسکن» است.

با توجه به نوع صورت‌بندی مسئله مسکن، یعنی کاهش تولید، نمایندگان در این طرح کوشیده‌اند با تأمین زمین، تسهیل صدور پروانه ساخت، پرداخت تسهیلات ارزان قیمت و مکلف نمودن نهادها به ارائه خدمات و انشعابات مورد نیاز ساخت و ساز، تمهیدات «جهش تولید مسکن» و افزایش عرضه آن را فراهم آورند.

شکل ۱۱. نمودار بازنمایی چالش‌های حوزه مسکن در طرح‌های مصوب مجلس یازدهم

مأخذ: همان.

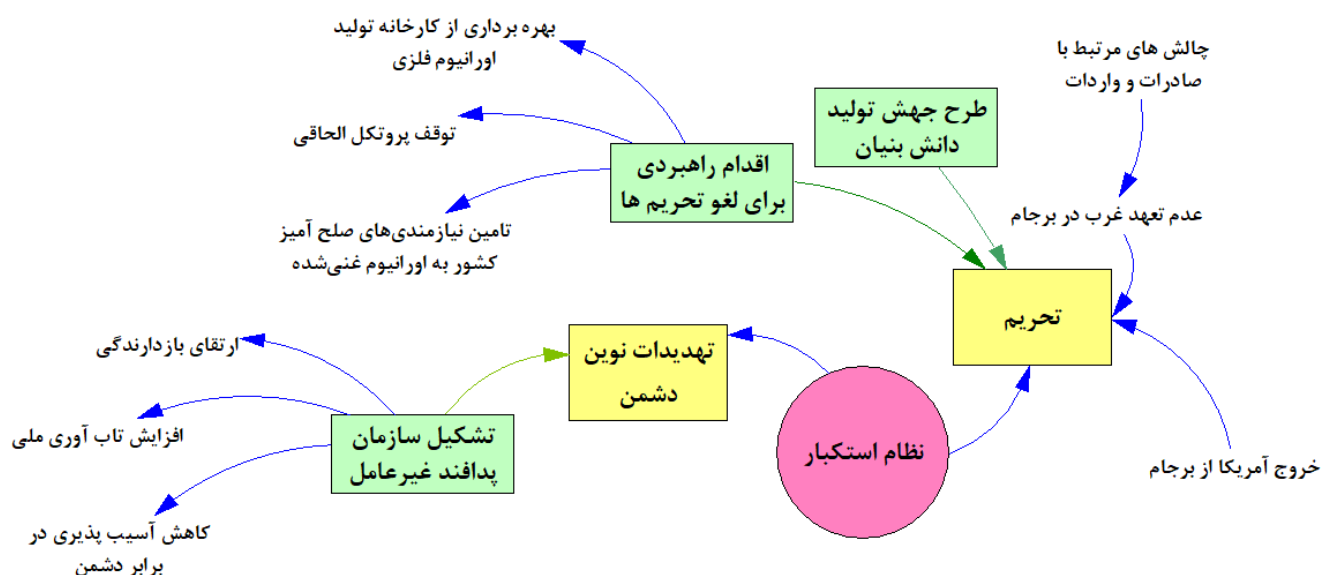
● چالش‌های روابط بین‌الملل

از آغازین لحظات انقلاب اسلامی تاکنون که بیش از چهار دهه از انقلاب گذشته است، کشور ایران همواره در معرض آسیب‌های ناشی از روابط بین‌الملل بوده و کشورهای ابر قدرت با ابزارهایی چون تهدید، تحریم و به کارگیری شیوه‌های نوین جنگ نرم در صدد تسلط بر کشور بوده‌اند. مجلس یازدهم با این راهبرد که در برابر آرمان‌های اصلی انقلاب هیچ مسامحه‌ای را نمی‌پذیرد و مقابله مقتدرانه در برابر دشمن خارجی را در دستور کار قرار داده، سه طرح در مقابل تحریم‌ها و تهدیدهای خارجی به تصویب رسانده است. در طرح «اقدام راهبردی برای لغو تحریم‌ها»، که یکی از اصلی‌ترین مصوبات در این زمینه بوده، مجلس شورای اسلامی نهادهای مختلف را مکلف کرده تا در برابر خروج آمریکا از برجام و متعهد نبودن غرب در برابر این قرارداد، علاوه بر توقف پروتکل الحاقی، به بهره‌برداری از کارخانه تولید اورانیوم فلزی و تأمین نیازمندی‌های صلح‌آمیز کشور به اورانیوم غنی شده بپردازد.

علاوه بر این، مجلس یازدهم به تصویب طرح جهش تولید دانش‌بنیان نیز پرداخته که اتکای به توان داخلی را تقویت می‌کند و در راستای خنثی‌سازی تحریم است. در برابر تهدیدات نوین دشمن نیز با توجه به منویات رهبر شهید (ره)، به تصویب طرح تشکیل سازمان پدافند

غیرعامل پرداخته که در جهت ارتقای بازدارندگی، کاهش آسیب‌پذیری، تداوم فعالیت‌های ضروری، ارتقای پایداری و افزایش تاب‌آوری ملی در برابر تهدیدات نظامی، زیست‌فناوری، سلاح‌های نامتعارف نظیر هسته‌ای، میکروبی، زیستی، شیمیایی و سایبری دشمن مؤثر است. شایان ذکر است که حدود هجده طرح دیگر نیز در زمینه مقابله با نظام استکبار اعلام وصول شده که تا انتهای مجلس یازدهم به نتیجه نرسید.

شکل ۱۲. نمودار بازنمایی چالش‌های مرتبط با نظام استکبار در طرح‌های مصوب مجلس یازدهم

مأخذ: همان.

● چالش‌های مرتبط با شأن و جایگاه مجلس

در بین ۶۹۲ طرح اعلام وصول شده، حدود صد طرح به‌طور مستقیم درباره مجلس شورای اسلامی، ۶۷ طرح مرتبط با آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، بیست طرح در خصوص نحوه انتخابات مجلس شورای اسلامی و یازده طرح نیز به سایر امور مجلس، مانند نحوه نظارت نمایندگان، شفافیت در مجلس و ... می‌پردازد که در راستای شفاف‌سازی، هوشمندسازی، مردمی‌سازی و کارآمدسازی مجلس شورای اسلامی بوده است.

جدول ۶. طرح‌های مرتبط با احیای شأن و جایگاه مجلس شورای اسلامی

موضوعات	تعداد	درصد
مرتبط با آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی	۶۷	۶۸/۴
انتخابات مجلس شورای اسلامی	۲۰	۲۰/۴
سایر امور مجلس	۱۱	۱۱/۲
مجموع	۹۸	۱۰۰

مأخذ: همان.

در میان طرح‌های مذکور ۷ طرح مصوب و به قانون مبدل شده‌اند که ۶ طرح در خصوص آیین‌نامه داخلی بوده و یک طرح نیز درباره انتخابات مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده است. موارد متعدد پیشنهادها برای اصلاح آیین‌نامه داخلی مجلس، نشان می‌دهد که بخشی از چالش‌های اساسی در خصوص کارآمدی مجلس مرتبط با آیین‌نامه داخلی است که اصلاح آن می‌تواند به افزایش جایگاه و شأن مجلس بیفزاید.

• مدت زمان اعلام وصول تا تصویب در مجلس شورای اسلامی

بررسی مدت زمان طی شده از شکل‌گیری یک مسئله اجتماعی در کشور تا تدوین یک طرح یا لایحه و طی شدن تشریفات قانونی آن از اعلام وصول تا تصویب آن در مجلس شورای اسلامی نیز از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است؛ چراکه طرح‌ها و لوایح در پاسخ به مسائل اجتماعی نگاشته شده و تأخیر در رسیدگی به این مسائل می‌تواند به بغرنج‌تر شدن و تشدید مسئله منجر شود. در یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی، که از قضا یکی از پرکارترین مجالس در زمینه تدوین طرح و بررسی لوایح بوده، چنان‌که پیش از این گفته شد، ۱۵۱ طرح و لایحه (۷۴ طرح و ۷۷ لایحه) تبدیل به قانون و مصوب شده‌اند. خروجی تحلیل‌ها بیانگر آن است که میانگین تعداد روزها از وصول تا تصویب یک پیشنهاد، ۳۴۱ روز بوده که در واقع می‌توان گفت به‌طور کلی در کمتر از یک سال پیشنهادهای قانونی به سرانجام رسیده‌اند. البته ذکر دو نکته در اینجا الزامی است: نخست اینکه برخی از طرح‌ها یا لوایح نزدیک به یک دهه پیش اعلام وصول شده بودند، اما به دلایل مختلف تا مجلس یازدهم به تصویب نرسیده بود و در این مجلس به مرحله بررسی و تصویب رسیده‌اند؛ نکته دوم اینکه برخی از طرح‌ها و لوایح به دلیل پیچیدگی و تفصیل داشتن، بعد از تصویب در صحن، بارها بین مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان به‌منظور تأیید نهایی و رفع مغایرت‌ها رفت‌وآمد داشته و موجب طولانی شدن فرایند شده است. بحث هم‌زمانی مسائل اجتماعی کشور و به نتیجه رسیدن طرح و لوایح برای حل آن مسئله، موضوع مهمی است که باید مدنظر داشت؛ چه بسا طرح و لوایح آن قدر دیر به نتیجه برسند که اساساً مسئله در جامعه رسوب کند و امکان اثرگذاری بر آن بسیار کم شده باشد.

در خصوص مدت زمان اعلام وصول تا تصویب طرح‌ها و لوایح این نکته نیز حائز اهمیت است که لوایح از اعلام وصول تا تصویب، مدت زمان کوتاه‌تری نسبت به طرح‌ها طی کرده‌اند؛ به گونه‌ای که میانگین تعداد روزهای از وصول تا تصویب برای طرح‌ها ۳۶۹ روز و برای لوایح ۳۱۲ روز بوده که در این قسمت نیز اولویت بخشی به لوایح دولت را در مجلس یازدهم می‌توان دید.

جدول ۷. مدت زمان اعلام وصول تا تصویب طرح‌ها و لوایح در مجلس یازدهم

نوع طرح و لوایح	میانگین تعداد روزها از وصول تا تصویب	حداقل زمان (روز)	حداکثر زمان (روز)
طرح‌ها	۳۶۹	۱۳	۱۱۳۱
لوایح	۳۱۲	۱۳	۱۰۱۲
جمع کل	۳۴۱	۱۳	۱۱۳۱

مأخذ: همان.

طرح تشکیل سازمان پدافند غیرعامل، طرح نقل و انتقال سوابق بیمه یا بازنشستگی بین صندوق‌های بازنشستگی، طرح اصلاح قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری، لایحه شوراهای حل اختلاف، طرح اصلاح قانون بیمه کارگران ساختمانی و طرح ماده واحده اصلاح مواد (۷۰۵) تا (۷۱۱) کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی از جمله طرح‌هایی بوده‌اند که فاصله زمانی اعلام وصول و تصویب آنان حدود سه سال به طول انجامیده است.

۳. جمع‌بندی و پیشنهادها

سیاست‌گذاری در عمل به‌مثابه یک رشته‌فعالیت نظام‌مند بوده که متضمن مجموعه‌ای از تصمیم‌ها، طرح‌ها و شیوه‌های عمل است. خلأ قانونی، مغایرت‌ها یا موانع حقوقی در پاسخ‌گویی به مسائل اجتماعی غالباً سیاست‌گذاران را به‌سوی تدوین یا اصلاح سیاست‌های اجتماعی در قالب لوایح و طرح‌ها سوق می‌دهد. با مروری به طرح‌های پیشنهاد شده در یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی، می‌توان نوعی نگاه بلندمدت را در تدوین آنها مشاهده کرد؛ طرح‌هایی که به دنبال تغییر ریل حکمرانی بوده‌اند که البته این تغییر ریل به‌سادگی صورت نخواهد گرفت و بعضاً تدوین قوانین بسیار خوب نیز به بهبود وضعیت منجر نشده است. وضعیتی متصلب که در طول دهه‌ها شکل گرفته و تغییر آن نیازمند زمان است و هرگونه تعجیل و شتاب‌زدگی برای سرعت بخشیدن به آن می‌تواند آثار سوء اجتماعی در پی داشته باشد.

به‌طور کلی در یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی، تعداد ۹۷۱ طرح/لایحه اعلام وصول شده که ۶۹۲ مورد (۷۱/۳ درصد) به‌عنوان طرح از سوی نمایندگان ارسال شده، ۲۶۸ مورد (۲۷/۶ درصد) لوایح قانونی و ۱۱ مورد (۱/۱ درصد) نیز مربوط به طرح‌های شورای عالی استان‌ها بوده است. از ۹۷۱ طرح و لایحه تقدیمی در مجلس یازدهم، ۳۹۴ مورد پیشنهاد برای تصویب قانون جدید، (۴۰/۶ درصد)، ۲۹۶ مورد (۳۰/۵ درصد) پیشنهاد اصلاح قوانین سابق، ۱۰۴ مورد (۱۰/۷ درصد) الحاق مواد و تبصره‌هایی به قوانین سابق، ۶/۹ درصد پیوستن به موافقت‌نامه‌های بین‌المللی و الباقی در خصوص تنقیح و تفسیر قوانین سابق بوده است.

از ۹۷۱ طرح و لایحه تقدیمی، ۱۵۱ مورد و به‌عبارتی ۱۵/۶ درصد تبدیل به قانون شده‌اند، ۷۴ مورد مربوط به طرح‌های نمایندگان بوده و ۷۷ مورد لوایح قانونی که از طرف دولت پیشنهاد شده است. اگرچه تعداد طرح‌های بیشتری تبدیل به قانون شده‌اند، اما باید در نظر داشت که در مجلس یازدهم، نرخ تبدیل به قانون شدن لوایح، بیش از طرح‌ها بوده است.

سیمای مسائل اجتماعی در فعالیت‌های مجلس یازدهم

● **نظام اداری و اجرایی متورم و به‌هم‌ریخته:** یکی از پرسامدترین مسائل در بین طرح‌ها مسئله نظام اداری و اجرایی متورم و به‌هم‌ریخته بوده و حدود ۱۳ درصد از طرح‌های پیشنهادی را به خود اختصاص داده است. از ۵۸ طرح مصوب، حداقل در بیست طرح یکی از مسائل جدی «نظام اداری و اجرایی متورم و به‌هم‌ریخته کشور» و چاره‌جویی برای رفع آن بوده است. «حکمرانی هوشمند»، «تنقیح قوانین و مقررات و رفع ابهام از آن» و «افزایش شفافیت در ساختار اداری و اجرایی» سه راهکار اصلی برای رفع چالش نظام اداری و اجرایی متورم و به‌هم‌ریخته بوده‌اند.

● **چالش‌های مرتبط با سبک زندگی:** گسترش فردگرایی، شکل‌گیری هم‌باشی، کاهش فرزندآوری و مسئله استراتژیک جمعیت در کشور، رواج قمار و شرط‌بندی و سودای ثروت یک‌شبه بخشی از مسائل اجتماعی بوده که ذهن قانونگذاران را به خود مشغول کرده است. رئیس مجلس و نمایندگان یازدهمین دوره مجلس نیز یکی از مسائل اصلی کشور را گسترش سبک زندگی غربی دانسته‌اند که دو طرح مهم در خصوص آن به تصویب رسانده‌اند: نخست طرح «**حمایت از خانواده و جوانی جمعیت**» که پاسخی به مسئله استراتژیک جمعیت در آینده کشور از قبیل سالمندی جمعیت، کمبود نیروی انسانی به‌عنوان منبع محرک جامعه و تضعیف نهاد خانواده بود و در آن انواع مشوق‌ها و حمایت‌ها از نظام خانواده هم در زمینه فرهنگی و هم اقتصادی دیده شد و دوم اصلاح مواد (۷۰۵) تا (۷۱۱) کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی که در آن قمار و شرط‌بندی جرم‌انگاری شده است.

● **چالش‌های اقتصادی:** مروری بر طرح‌های تصویب شده در یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی نشان می‌دهد، چالش‌های اقتصادی در چهار کلان‌مسئله «نظام بودجه‌ریزی معیوب»، «نظام مالیاتی معیوب»، «چالش‌های شروع کسب و کار» و «گرانی و تورم» رخ عیان کرده است. برخی از چالش‌های بودجه‌مانند «زمان‌بر شدن بررسی آن در مجلس» و «ارائه برخی از احکام دائمی در قالب بودجه» مرتبط با بررسی آن در مجلس شورای اسلامی بوده که نمایندگان با اصلاح آیین‌نامه داخلی در صدد حل آن برآمده‌اند؛ اما برخی از چالش‌های بودجه، مانند نبود انضباط بودجه‌ای، نبود شفافیت بودجه، چالش‌های تأمین بودجه پایدار و ... چالش‌های عمیق‌تری بوده که در قوانین دیگر به برخی از آنان پرداخته شده است.

● **چالش‌های مرتبط با حوزه مسکن:** سیاست‌های دولت یازدهم و دوازدهم در زمینه مسکن و تورم‌های افسارگسیخته در این بخش،

باعث شد تا یکی از دغدغه‌های اصلی مجلس یازدهم حول محور مسکن شکل گیرد. نمایندگان یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی علت اصلی چالش‌های حوزه مسکن را «کاهش تولید مسکن» دانسته که باعث کاهش عرضه مسکن در بازار، تعطیلی و رکود برخی از صنایع مرتبط با بازار مسکن، افزایش قیمت مسکن و ... شده؛ لذا یکی از اساسی‌ترین مصوبات مجلس یازدهم تصویب طرح «جهش تولید مسکن» است.

● **چالش‌های مرتبط با روابط بین‌الملل:** مجلس یازدهم با این راهبرد که در برابر آرمان‌های اصلی انقلاب هیچ مسامحه‌ای را نمی‌پذیرد و مقابله مقتدرانه در برابر دشمن خارجی را در دستور کار قرار داده، سه طرح در مقابل تحریم‌ها و تهدیدهای خارجی به تصویب رسانده است: قانون اقدام راهبردی برای لغو تحریم‌ها، طرح جهش تولید دانش‌بنیان و تشکیل سازمان پدافند غیرعامل. بنابراین، حدود هجده طرح دیگر نیز در زمینه مقابله با نظام استکبار اعلام وصول شده که در دست بررسی است.

● **احیای شأن و جایگاه مجلس:** در بین ۶۹۲ طرح اعلام وصول شده، حدود صد طرح به‌طور مستقیم پیرامون ساختارهای نهادی و انتخاباتی مجلس شورای اسلامی است. ۶۷ طرح مرتبط با آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، بیست طرح در خصوص نحوه انتخابات مجلس شورای اسلامی و یازده طرح نیز به سایر امور مجلس مانند نحوه نظارت نمایندگان، شفافیت در مجلس و ... می‌پردازد که در راستای شفاف‌سازی، هوشمندسازی، مردمی‌سازی و کارآمدسازی مجلس شورای اسلامی بوده است.

در یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی میانگین تعداد روزها از وصول تا تصویب یک پیشنهاد، ۳۴۱ روز بوده که در واقع می‌توان گفت به‌طور کلی در کمتر از یک سال پیشنهادهای قانونی به سرانجام رسیده‌اند. در خصوص مدت زمان اعلام وصول تا تصویب طرح‌ها و لوایح این نکته نیز حائز اهمیت است که لوایح از اعلام وصول تا تصویب مدت زمان کوتاه‌تری نسبت به طرح‌ها طی کرده‌اند؛ به گونه‌ای که میانگین تعداد روزهای از وصول تا تصویب برای طرح‌ها ۳۶۹ روز و برای لوایح ۳۱۲ روز بوده که در این قسمت نیز اولویت‌بخشی به لوایح دولت را در مجلس یازدهم می‌توان دید.

پیشنهادهای سیاستی

● توجه به توانمندسازی دولت

در حال حاضر دولت برای اجرای بسیاری از قوانین توانمندی لازم را ندارد. در واقع در سال‌های متمادی تصمیمات قانونی، اجرایی و مدیریتی در بخش‌های مختلف، دولتی فربه، اما بسیار ضعیف به بار آورده که توان ایفای نقش‌های خود را ندارد. اجرای حدود ۳۰ درصدی برنامه‌های توسعه پیشین و شمار متعدد قوانین بر زمین مانده شاهدهی بر این مدعاست و کم‌ظرفیتی دولت برای اجرای قوانین را نشان می‌دهد؛ در چنین بستری، قوانینی که بدون توجه به ظرفیت دولت نوشته شود، اگر به ضد خود بدل نشوند، دست کم موجب وهن قانون خواهند شد.

با توجه به نکات ذکر شده پیشنهاد می‌شود، تقویت توانمندسازی دولت بیش از گذشته در دستور کار قرار گیرد. یکی از قوانین اساسی در این زمینه «قانون مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی» است. این قانون که هوشمندسازی دولت را تقویت می‌کند، موجب خواهد شد تا دولت بینا و توانمند شود. در یک دسته‌بندی کلی در طرح‌های اعلام وصول شده، سه راه‌حل برای توانمندسازی دولت مشاهده می‌شود: برخی درصددند با «ایجاد ساختار جدید» به توانمندسازی دولت کمک کنند که طرح‌هایی چون «طرح تشکیل وزارت تجارت و خدمات بازرگانی»، «طرح تشکیل وزارت امور روستا»، «طرح تأسیس سازمان نظام مدیریت کشور»، «طرح تشکیل وزارتخانه‌های انرژی و آب و محیط زیست»، «طرح تشکیل وزارت امور اجتماعی، خانواده و جوانان»، «طرح تأسیس سازمان ملی اقامت» و «طرح تأسیس نهاد مستقل تنظیم گر بخش برق» از این جمله‌اند.

دسته‌ای دیگر «سازوکار اجرایی در درون ساختار» را مدنظر قرار داده و درصددند بدون تغییر ساختار، سازوکار اجرایی سازمان‌ها را به‌منظور بهبود امور و توانمندسازی دولت اصلاح کنند. طرح‌هایی نظیر «طرح انتظام بخشی فرایند واگذاری بنگاه‌های دولتی»، «طرح اصلاح قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری-صنعتی»، «طرح اداره صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران»، «طرح جامع مدیریت شهری و روستایی»، «طرح قانون اطلاع‌زدایی و تسریع بخشی به دادرسی‌های حقوقی» و «طرح ناظر بر تأسیس و فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد (غیردولتی)» از مهم‌ترین طرح‌ها در این زمینه‌اند.

در نهایت بخشی دیگر از طرح‌ها در صددند با «ایجاد شفافیت و جلوگیری از تعارض منافع» امور اداری و سازمانی را بهبود بخشند که در این زمینه نیز «طرح مدیریت تعارض منافع»، «طرح الزام به ثبت رسمی معاملات اموال غیر منقول»، «طرح جرم‌انگاری وارد نکردن ارز حاصل از صادرات» و «طرح ارتقای سلامت اداری و پیشگیری از تعارض منافع» از مهم‌ترین طرح‌ها به شمار می‌روند. با توجه به اهمیت شفافیت و رفع تعارض منافع در ساختارهای اداری، پیشنهاد می‌شود قبل از هر گونه تغییر در ساختارها و دست‌کاری در فرایندهای اجرا، طرح‌های مرتبط با «ایجاد شفافیت و جلوگیری از تعارض منافع» در اولویت قرار گیرد.

● احیای سرمایه اجتماعی قوه مقننه از طریق پیوست رسانه‌ای و توجه به ایده پارلمان مشارکتی

تردیدی نیست که در هر دوره از مجلس شورای اسلامی، دستاوردهایی از حیث تقنین و نظارت به دست می‌آید؛ با این حال بخشی از این دستاوردها برای عموم مردم چندان ملموس نیست. آثار دست‌کاری سازوکارهای حکمرانی در طول زمان مشخص می‌شود؛ به‌طور مثال، اگرچه با قانون «تسهیل صدور برخی مجوزهای کسب و کار» بخش اساسی مقررات اضافی در شروع کسب و کار، بوروکراسی زائد و انحصارات و امضاهای طلایی حذف شده‌اند، اما این تغییر عینی به‌سادگی قادر نیست موانع ذهنی صاحبان کسب و کار را از بین ببرد و افراد همچنان بر اساس تجارب ناخوشایند گذشته، مسائل را فهم می‌کنند. لذا پیوست رسانه‌ای برای طرح‌ها و لوایحی که تبدیل به قانون می‌شوند، بسیار حائز اهمیت است. هر چه پیوست رسانه‌ای قدرتمندتری پشتوانه قوانین باشد، کارآمدی‌ها مصوبات بیشتر خواهد شد و افراد با سرعت بیشتری به فهم جدیدی از نظام سیاستگذاری خواهند رسید که به احیای سرمایه اجتماعی حاکمیت نیز منجر خواهد شد. رسانه‌های اطلاع‌رسان و واقع‌گو، نه‌تنها می‌توانند تصویر شفافی از کارآمدی مصوبات مجلس ارائه دهند، بلکه با تقویت گفتمان عمومی حول سیاستگذاری‌های کلان، به ترمیم سرمایه اجتماعی قوه مقننه کمک شایانی خواهند کرد. این امر در نهایت به افزایش مشارکت مردمی و همگرایی بیشتر بین حاکمیت و مردم منجر می‌شود. علاوه بر این، ایده پارلمان مشارکتی نیز، که در آن مردم مستقیماً مسائل خود را با حاکمیت در میان می‌گذارند و نظام سیاستگذاری حول محور این ایده‌ها پیش می‌روند، به میزان زیادی بر احیای سرمایه اجتماعی قوه مقننه مؤثر است.

● توجه و به‌ثمر رساندن مسائلی که عمومیت و اولویت دارند

یکی از مهم‌ترین معیارها برای اولویت‌بندی مسائل اجتماعی، بحث شیوع یا عمومیت داشتن است. به نظر می‌رسد یکی از مهم‌ترین وظایف سیاستگذاران در زمانه حاضر شناسایی دقیق مسائلی است که «نه ظاهراً، بلکه به‌طور واقعی» شیوع و اولویت دارند. در سال‌های اخیر برخی برای رسیدن به منافع خود، مسائل اجتماعی خاص خود را به‌مثابه مسئله عمومی و شایع جلوه داده‌اند. مسئله مسکن و اجاره‌بها از جمله مسائل اساسی بوده که بسیار عمومیت دارد و نیازمند فوریت در به نتیجه رسیدن است.

● توجه به مسائلی که نقطه کانونی‌اند

منظور از نقطه کانونی بودن، «داشتن بیشترین تأثیرگذاری بر شکل‌گیری سایر مسائل» است. در واقع در زنجیره علیّ مسائل، دست‌گذاشتن بر حل مسائلی که در این زنجیره عقب‌تر و موجد مسائل دیگرند از اولویت بیشتری برخوردار است.

● اصلاح ساختار و نظام‌مندسازی فرایند قانونگذاری

یکی از چالش‌های اساسی در کارکرد قوه مقننه، حجم بالای طرح‌ها و لوایح کم‌اثر، تکراری یا فاقد پشتوانه کارشناسی است که نه‌تنها زمان و انرژی نمایندگان را به‌صورت غیرضروری هدر می‌دهد، بلکه به کاهش کیفیت تقنین و تضعیف اعتماد عمومی منجر می‌شود. برای حل این مشکل، اصلاح ساختار قانونگذاری و ایجاد مکانیسم‌های نظارتی پیش از ثبت طرح‌ها ضروری است. راهکارهای پیشنهادی برای نظام‌مندسازی فرایند قانونگذاری می‌تواند شامل این موارد باشد:

- پیش از ثبت هر طرح یا لایحه، ارزیابی اولیه توسط کمیته‌های تخصصی متشکل از حقوق‌دانان، اقتصاددانان و جامعه‌شناسان انجام شود تا از انطباق آن با نیازهای واقعی جامعه، عدم تعارض با قوانین موجود و امکان‌سنجی اجرایی اطمینان حاصل شود.
- هر طرح باید همراه با پیوستی مستند شامل توجیه ضرورت، آثار اقتصادی-اجتماعی، و ارزیابی هزینه فایده باشد تا از تصویب قوانین سلیقه‌ای یا نمایشی جلوگیری شود.
- لیست نمایندگان پیشنهاددهنده و مستندات کارشناسی هر طرح به‌صورت عمومی منتشر شود تا از ثبت طرح‌های صرفاً تبلیغاتی یا با انگیزه‌های شخصی جلوگیری شود.

جدول ۱ پیوست. طرح‌ها، مسائل اصلی و راهکارها

ردیف	شماره ثبت	عنوان طرح	مسئله اصلی	راهکار	نوع طرح
۱	۱۵	طرح نحوه انتصاب اشخاص در مشاغل حساس	نظام اداری و اجرایی به هم ریخته و متورم؛ فاصله گرفتن مسئولین از اصول انقلاب، فساد	تعیین سازوکار انتصاب افراد به مشاغل حساس، جرم‌انگاری انتصاب افراد نامصوب	قانون جدید
۲	۱۷	طرح تنظیم برخی از مقررات مالی، اداری و پشتیبانی وزارت آموزش و پرورش	نظام اداری و اجرایی به هم ریخته و متورم، تورم، چالش‌های نظام آموزش و پرورش، چالش‌های معیشت فرهنگیان	تنظیم مقررات مالی، اداری و پشتیبانی وزارت آموزش و پرورش	قانون جدید
۳	۲۴	طرح سامان‌دهی بازار خودرو	کیفیت پایین خودروهای داخلی، مصرف سوخت بالای خودروهای داخلی، چالش انرژی، آلودگی هوا، ناایمنی خودروهای داخلی، تصادفات جاده‌ای، مرگومیر ناشی از تصادفات	سامان‌دهی بازار خودرو، کاهش هزینه ورودی خودروهای با آلاینده‌گی و مصرف سوخت کمتر، افزایش رقابت‌پذیری خودروهای تولید داخل، ورود فناوری‌های جدید تولید خودرو، مشخص کردن عیب و نقص خودرو در تصادفات توسط پلیس راهنمایی و رانندگی	قانون جدید
۴	۳۰	طرح الحاق موادی به کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده)، در خصوص اهانت به ادیان و مذاهب قانونی و اقوام ایرانی	اهانت به ادیان و مذاهب قانونی و اقوام، فقدان جرم‌انگاری اهانت به ادیان، مذاهب و اقوام	جرم‌انگاری اهانت به ادیان، مذاهب و اقوام	الحاق
۵	۳۴	طرح استفساریه بند «ج» ماده (۱۱۲) قانون برنامه ششم	*	ایثارگران، خدمات حمایتی، اداری، استخدامی، اجتماعی	تفسیر قوانین مصوب
۶	۳۷	طرح استفساریه تبصره «۱» بند «ذ» ماده (۸۷) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران	عدم تمکین ادارات در تبدیل وضعیت ایثارگران	تبدیل وضعیت ایثارگران	تفسیر قوانین مصوب

ردیف	شماره ثبت	عنوان طرح	مسئله اصلی	راهکار	نوع طرح
۷	۳۸	طرح اصلاح ماده (۴۴) قانون مدیریت خدمات کشوری	ابهام قوانین مرتبط با ایثارگران	استفساریه	اصلاح
۸	۴۳	اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی و اصلاحات بعدی آن	چالش‌های اقتصادی، چالش‌های کسب و کار، مقررات اضافی شروع کسب و کار	اقتصاد، مجوز کسب و کار، مقررات زدایی، تولید، کسب و کار، راه اندازی درگاه ملی مجوزها، حکمرانی هوشمند مبتنی بر داده	اصلاح
۹	۴۴	طرح مستثنا شدن بانک رفاه کارگران از سقف مجاز تملک سهام بانک‌های تجاری غیر دولتی	خلأ قانونی در زمینه نهادهای عمومی، برخورد سلیقه‌ای دولت با نهادهای عمومی، نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته	مستثنا شدن بانک رفاه کارگران از سقف مجاز تملک سهام بانک‌های تجاری غیر دولتی	قانون جدید
۱۰	۴۵	طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه معدن	موانع خدمت‌رسانی به مردم، غیر شفاف بودن قوانین، برخورد سلیقه‌ای با قوانین، ابهام قوانین، نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته	تنقیح قوانین و مقررات	تنقیح
۱۱	۴۶	طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر حوزه محیط زیست	موانع خدمت‌رسانی به مردم، غیر شفاف بودن قوانین، برخورد سلیقه‌ای با قوانین، ابهام قوانین، نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته	تنقیح قوانین و مقررات	تنقیح
۱۲	۴۷	طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه انتخابات	موانع خدمت‌رسانی به مردم، غیر شفاف بودن قوانین، برخورد سلیقه‌ای با قوانین، ابهام قوانین، نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته	تنقیح قوانین و مقررات	تنقیح
۱۳	۴۸	طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه شوراهای و شهرداری‌ها	موانع خدمت‌رسانی به مردم، غیر شفاف بودن قوانین، برخورد سلیقه‌ای با قوانین، ابهام قوانین، نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته	تنقیح قوانین و مقررات	تنقیح

ردیف	شماره ثبت	عنوان طرح	مسئله اصلی	راهکار	نوع طرح
۱۴	۴۹	طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه احزاب سیاسی	موانع خدمت‌رسانی به مردم، غیر شفاف بودن قوانین، برخورد سلیقه‌ای با قوانین، ابهام قوانین، نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته	تنقیح قوانین و مقررات	تنقیح
۱۵	۵۰	طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر حوزه ورزش	موانع خدمت‌رسانی به مردم، غیر شفاف بودن قوانین، برخورد سلیقه‌ای با قوانین، ابهام قوانین، نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته	تنقیح قوانین و مقررات	تنقیح
۱۶	۵۱	طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه سلامت	موانع خدمت‌رسانی به مردم، غیر شفاف بودن قوانین، برخورد سلیقه‌ای با قوانین، ابهام قوانین، نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته	تنقیح قوانین و مقررات	تنقیح
۱۷	۵۶	طرح جهش تولید دانش بنیان	چالش‌های اشتغال جوانان، مقابله با تحریم، تخصصی نبودن تولید	تقویت اقتصاد مقاومتی، ایجاد اشتغال برای جوانان، حمایت از تولید دانش بنیان	قانون جدید
۱۸	۶۹	طرح اصلاح ماده الحاقی مصوب ۱۳۹۷/۶/۱۳ به قانون تعیین تکلیف استخدامی معلمان حق التدریس و آموزش یاران نهضت سوادآموزی وزارت آموزش و پرورش مصوب ۱۳۸۸/۷/۱۵ و اصلاحات و الحاقات بعدی	تبعیض و بی‌عدالتی در حق معلمان حق التدریس، مسائل اجتماعی، مسائل مرتبط با نیروهای خرید خدمت و شرکتی	حذف آزمون داخلی قبل از دوره آموزشی دانشگاه فرهنگیان آموزش یاران نهضت سوادآموزی	اصلاح
۱۹	۷۰	طرح اصلاح ماده (۵۴) مکرر قانون مالیات‌های مستقیم	موانع خدمت‌رسانی به مردم، نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته، عدم ثبت اطلاعات سامانه املاک و اسکان، کاهش عرضه مسکن، اثربخش نبودن مالیات بر خانه‌های خالی، نظام مالیاتی معیوب، افزایش نارضایتی	تقویت سامانه املاک و اسکان، وضع مشوق‌های لازم برای مشارکت آحاد جامعه در ثبت اطلاعات سکونت، برقراری پیوند میان کدهای ملی و کدهای پستی، افزایش نرخ مالیات بر خانه‌های خالی، حکمرانی هوشمند	اصلاح

ردیف	شماره ثبت	عنوان طرح	مسئله اصلی	راهکار	نوع طرح
۲۰	۷۱	طرح الحاق یک بند به تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور	تحریم، چالش تأمین اعتبارات بودجه‌های عمرانی، چالش صادرات و مبادلات فرآورده‌های نفتی، افزایش هزینه نگهداری محصولات تولیدی	رفع موانع خدمت‌رسانی به مردم، محرومیت‌زدایی، توزیع غیرتوسط پالایشگاه‌ها	الحاق
۲۱	۷۲	طرح تأمین کالاهای اساسی (الزام دولت به پرداخت یارانه کالاهای اساسی)	نارضايتی اجتماعی، مسائل اجتماعی، مشکلات اقتصادی، گرانی و تورم، ناکارآمدی اشباع شده مدیریت	توجه به معیشت طبقات ضعیف، حل مشکل زندگی محرومان، کالابرگ الکترونیکی، طرح تأمین کالاهای اساسی	قانون جدید
۲۲	۱۴۴	طرح الحاق یک تبصره به ماده (۳۸) آیین‌نامه داخلی مجلس	عدم تشکیل کمیسیون قضایی و حقوقی، ایرادات آیین‌نامه داخلی	اصلاح آیین‌نامه داخلی و تعیین سازوکار تعیین اعضای کمیسیون حقوقی و قضایی	الحاق
۲۳	۱۴۵	طرح تسهیل صدور برخی مجوزهای کسب و کار	موانع خدمت‌رسانی به مردم، نظام اداری و اجرایی متورم و به‌هم‌ریخته، طولانی بودن روند شروع کسب و کار و اخذ مجوز، چالش‌های تولید، چالش‌های اشتغال، انحصارات و امضاهای طلایی	تسهیل تولید و ایجاد اشتغال، کار و اشتغال، تولید، حکمرانی هوشمند، دولت الکترونیک، از بین بردن انحصارات و امضاهای طلایی، ایجاد شفافیت	قانون جدید
۲۴	۱۴۷	طرح نقل و انتقال سوابق بیمه یا بازنشستگی بین صندوق‌های بازنشستگی	نارضايتی اجتماعی، تحمیل هزینه به بیمه‌شده، اعتراض بیمه‌شدگان، مسائل اجتماعی	نظام‌مند کردن نقل و انتقال بین صندوق‌های بیمه‌ای	قانون جدید
۲۵	۱۵۸	طرح تشکیل سازمان پدافند غیرعامل	تهدیدات نوین دشمن، نظام اداری و اجرایی به‌هم‌ریخته و متورم	تشکیل سازمان پدافند غیرعامل، ارتقای بازدارندگی، کاهش آسیب‌پذیری، تداوم فعالیت‌های ضروری، ارتقای پایداری و افزایش تاب‌آوری ملی در برابر تهدیدات نظامی، زیست‌فناوری، سلاح‌های نامتعارف نظیر هسته‌ای، میکروبی، زیستی، شیمیایی و سایبری دشمن	قانون جدید

ردیف	شماره ثبت	عنوان طرح	مسئله اصلی	راهکار	نوع طرح
۲۶	۱۷۳	طرح جهش تولید و تأمین مسکن	کاهش تولید مسکن، رکود حاکم بر تولید مسکن، تعطیلی و کاهش تولید برخی صنایع مانند فولاد، سیمان در اثر رکود بازار مسکن، بیکاری، افزایش قیمت مسکن به دلیل کاهش عرضه	پرداخت تسهیلات ارزان قیمت، تأمین زمین، اجرای سیاست‌های مالیاتی، تأمین مصالح ساختمانی ارزان قیمت، تسهیل صدور پروانه‌ها، خدمات و انشعابات مورد نیاز ساخت و ساز، تولید مسکن، ایجاد اشتغال از طریق رونق تولید مسکن	قانون جدید
۲۷	۱۸۰	طرح دو فوریتی قانون اصلاح تبصره «۱» و «۲» قانون تضمین خرید محصولات اساسی کشاورزی مصوب ۱۳۶۸	چالش‌های تولید، چالش تولید محصولات کشاورزی	حمایت از کشاورزان، خرید تضمینی محصولات کشاورزی	اصلاح
۲۸	۱۸۱	طرح الحاق ۹ تبصره به قانون حمایت از توسعه صنایع پایین‌دستی نفت خام و میعانات گازی با استفاده از سرمایه‌گذاری مردمی	چالش اجرای قوانین سابق، چالش‌های مرتبط با خام‌فروشی نفت و گاز	اصلاح قوانین سابق	الحاق
۲۹	۱۸۵	طرح احکام کلی بودجه ۱۴۰۰	نظام بودجه‌ریزی معیوب، مسائل اجتماعی، چالش‌های مرتبط با معیشت مردم، چالش‌های حکمرانی، عدم شفافیت و مدیریت نابسامان در آمد و هزینه کشور	اصلاح ساختار بودجه، حکمرانی هوشمند، شفافیت، تنظیم مالی، دولت الکترونیک، ارتقای شاخص‌های حکمرانی مطلوب	قانون جدید
۳۰	۲۲۰	طرح ماده واحده اصلاح مواد (۷۰۵) تا (۷۱۱) کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی	گسترش سبک زندگی غربی، قمار، شرط‌بندی، چالش‌های فرهنگی	جرم‌انگاری شرط‌بندی و قمار	اصلاح
۳۱	۲۳۹	طرح اصلاح قانون بیمه کارگران ساختمانی	کاهش درآمد سازمان تأمین اجتماعی، اختلاف سازمان تأمین اجتماعی با شهرداری، ابهام قانون، رکود ساخت و ساز مسکن، فساد در سیستم شهرداری و تأمین اجتماعی	اصلاح قانون بیمه کارگران ساختمانی	اصلاح

ردیف	شماره ثبت	عنوان طرح	مسئله اصلی	راهکار	نوع طرح
۳۲	۲۵۶	طرح اقدام راهبردی برای لغو تحریم‌ها	تحریم، ناموفق بودن برجام، خروج آمریکا از برجام، متعهد نبودن غرب در برجام	استکبارستیزی، اقدام راهبردی برای لغو تحریم‌ها، تأمین نیاز مندی‌های صلح‌آمیز کشور به اورانیوم غنی شده	قانون جدید
۳۳	۲۷۸	حمایت از خانواده و جوانی جمعیت	مسائل اجتماعی، تضعیف نهاد خانواده، کاهش فرزندآوری، گسترش سبک زندگی غربی	حمایت از خانواده، ترویج ازدواج، مشوق‌های اقتصادی فرزندآوری، ترویج فرهنگ ازدواج و فرزندآوری	قانون جدید
۳۴	۲۸۴	طرح یکپارچه‌سازی داده‌ها و اطلاعات ملی	حکمرانی سنتی، نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته، موانع خدمت‌رسانی به مردم	دولت الکترونیک، حکمرانی هوشمند، تقویت شبکه ملی اطلاعات، یکپارچه‌سازی داده‌ها و اطلاعات ملی	قانون جدید
۳۵	۲۹۰	طرح الحاق یک تبصره به عنوان تبصره «۵» به ماده (۴۷) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس	چالش عدالت در تعیین اعضای کمیسیون‌ها و بهره‌مندی از تخصص و تجربه نمایندگان جدیدالورود، چالش کارآمدی مجلس شورای اسلامی	اصلاح آیین‌نامه داخلی، تغییر نحوه عضویت اعضا در کمیسیون‌های تخصصی	الحاق
۳۶	۲۹۸	طرح تغییر ساعت رسمی کشور	آثار سو: تغییر ساعت بر سلامتی مردم	بازگشت ساعات رسمی به حالت قبل از تغییر	قانون جدید
۳۷	۳۴۲	طرح اصلاح قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری	اطاله دادرسی، نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته، موانع خدمت‌رسانی به مردم	جلوگیری از اطاله دادرسی، گسترش ابلاغ الکترونیک، حکمرانی هوشمند، گسترش دولت الکترونیک، جذب قضات نخبه، افزایش شفافیت در دیوان عدالت اداری	اصلاح
۳۸	۴۳۹	طرح استفساریه ماده (۸۱) قانون مالیات‌های مستقیم	ابهام در قانون مصوب، مشمول معافیت بودن تولید قارچ کمپوست، مشکلات تولید، نظام مالیاتی معیوب	معافیت مالیاتی تولید قارچ کمپوست، رفع ابهام از قوانین مالیاتی	تفسیر قوانین مصوب

ردیف	شماره ثبت	عنوان طرح	مسئله اصلی	راهکار	نوع طرح
۳۹	۴۶۸	طرح اصلاح تبصره «۱» بند «۳» ماده واحده قانون برقراری عدالت آموزشی در پذیرش دانشجو در دوره‌های تحصیلات تکمیلی و تخصصی	چالش‌های گذراندن دوره تعهد فارغ التحصیلان رشته‌های پزشکی	اجتماعی، اعطای برخی از معافیت‌های به همسران و فرزندان شهدا، آزادگان، مفقودین، جانبازان بالای ۲۵ درصد و مادرانی که حضانت فرزند خود را بر عهده دارند یا دارای فرزند مبتلا به بیماری خاص نیازمند به مراقبت ویژه‌اند.	اصلاح
۴۰	۵۰۴	انتقال آب از دریای عمان به استان سیستان و بلوچستان	مسائل اجتماعی، چالش تأمین آب، چالش‌های مرتبط با استان‌های مرزی و محروم، چالش‌های محیط زیستی	شیرین‌سازی و انتقال آب دریا	قانون جدید
۴۱	۵۱۰	توسعه و مانع‌زدایی از صنعت برق کشور	برهم‌خوردن توازن عرضه و تقاضای برق، چالش تأمین برق، مشکلات محیط کسب و کار برق، مباحث اقتصاد برق و به هم خوردن توازن مالی (قیمت‌گذاری دستوری و عدم پرداخت یارانه به تولید)، مدیریت غیر منسجم تولید و توزیع، تحریم‌های صنعت برق، چالش‌های حوزه انرژی	اصلاح نظام بودجه‌ریزی، انضباط بودجه، توقف استخراج رمز ارز، بهینه‌سازی مصرف برق، حذف موانع خدمت‌رسانی	قانون جدید
۴۲	۵۱۸	طرح استفساریه بند «ز» تبصره «۱» قانون بودجه ۱۴۰۰ کل کشور	نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته، نظام بودجه‌ریزی معیوب، ابهام در قوانین مصوب، عدم تحویل نفت خام و غیر توسط وزارت نفت	رفع ابهام از قوانین مصوب	تفسیر قوانین مصوب
۴۳	۵۴۰	قانون تمدید مهلت جذب اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی سال ۱۳۹۹ کل کشور	عدم جذب اعتبارات عمرانی به دلیل تعطیلی ناشی از کرونا، نظام بودجه‌ریزی معیوب	تمدید مهلت جذب اعتبارات سرمایه‌ای و مالی	قانون جدید
۴۴	۶۱۸	طرح اصلاح تبصره «۴» بند «۳» ماده واحده قانون برقراری عدالت آموزشی در پذیرش دانشجو در دوره‌های تحصیلات تکمیلی و تخصصی	مسائل اجتماعی، چالش‌های مرتبط با مناطق محروم، چالش‌های نظام سلامت، چالش نیروی انسانی بخش درمان، کمبود نیروی متخصص	کم کردن زمان ممنوعیت ادامه تحصیل پزشکان عمومی	اصلاح

ردیف	شماره ثبت	عنوان طرح	مسئله اصلی	راهکار	نوع طرح
۴۵	۶۷۵	طرح نحوه تشکیل و فعالیت تشکلهای منفی-تخصصی	نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته، اخلال در فعالیت تشکلهای منفی	رفع موانع خدمت رسانی دولت، رفع خلأهای قانونی در زمینه تشکیل و فعالیت تشکلهای منفی	قانون جدید
۴۶	۷۱۶	طرح اصلاح ماده (۱۸۲) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی	نظام بودجه ریزی معیوب، چالش های بررسی لایحه بودجه، زمان بردن بررسی لایحه بودجه	اصلاح نظام بودجه ریزی، اصلاح آیین نامه داخلی، کارآمدسازی، دوشوری شدن بررسی لایحه بودجه	اصلاح
۴۷	۷۲۷	طرح استفساریه بند «ط» تبصره «۱» قانون بودجه ۱۴۰۰ کل کشور	مسائل اجتماعی، چالش های حوزه مسکن، چالش تولید مسکن، چالش قیمت گاز کوره های آجرپزی، چالش های مرتبط با تولید	تعدیل قیمت گاز بهای کوره های آجرپزی	تفسیر قوانین مصوب
۴۸	۷۴۲	طرح الحاق یک تبصره به ماده (۲۰۶) قانون آیین نامه داخلی مجلس	چالش های حکمرانی، اشکالات آیین نامه داخلی مجلس، چالش های مرتبط با وقت تذکر	کارآمدسازی، اصلاح آیین نامه داخلی، اضافه شدن وقت تذکر	الحاق
۴۹	۷۷۱	طرح استفساریه ماده (۱۱) قانون رسیدگی به تخلفات و جرایم در آزمون های سراسری (مصوب ۱۳۸۴/۷/۶)	نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته، عدم رعایت عدالت آموزشی، تخلفات آزمون سراسری، عدالت آموزشی، فساد، چالش های مرتبط با آزمون سراسری، ابهام در قوانین	افزایش شفافیت در خصوص آزمون سراسری، رفع ابهام از قوانین مصوب	تفسیر قوانین مصوب
۵۰	۷۷۶	طرح الحاق یک تبصره به ماده (۱۸۲) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی	نظام بودجه ریزی معیوب، تصویب قوانین دائمی در بودجه سالیانه	اصلاح آیین نامه داخلی، کارآمدی سازی بودجه، رسیدگی به موادی که منحصر امری به سال مورد نظر باشند.	الحاق
۵۱	۷۸۴	طرح اصلاح جدول ۴-۲۴ محرومیت زدایی (جدول منابع و مصارف تبصره «۱۴») قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور	توسعه نامتوازن، مسائل اجتماعی، نظام بودجه ریزی معیوب، ابهام در شاخص های محرومیت، توزیع منابع بودجه، عدم شفافیت، چالش شناسایی مناطق محروم	توسعه متوازن، توزیع شفاف منابع بودجه، اعلام شاخص های محرومیت از سوی معاونت مناطق محروم ریاست جمهوری	اصلاح

ردیف	شماره ثبت	عنوان طرح	مسئله اصلی	راهکار	نوع طرح
۵۲	۷۸۷	طرح تغییر تاریخ سال مالی ۱۴۰۱	نظام بودجه‌ریزی معیوب، نظام اداری و اجرایی متورم و به هم ریخته، هدر رفت بودجه	تنظیم‌گری مالی، تغییر تاریخ سال مالی	قانون جدید
۵۳	۷۹۴	طرح انتخاب نمایندگان در نهادها، هیئت‌ها، مجامع و شوراهای با دستگاه الکترونیکی	چالش‌های آیین‌نامه داخلی، عدم شفافیت، چالش‌های حکمرانی، فساد	اصلاح آیین‌نامه داخلی، شفافیت، فساد، حکمرانی هوشمند، هوشمندسازی	قانون جدید
۵۴	۷۹۹	طرح اصلاح بند «ب» ماده (۳۹) قانون مالیات بر ارزش افزوده	چالش‌های اجتماعی، چالش برقراری عدالت، نظام مالیاتی معیوب، توسعه نامتوازن، توزیع نامتوازن بودجه مناطق روستایی، عشایری و شهرهای کوچک، چالش شاخص‌های شناسایی مناطق محروم	اصلاح نظام مالیاتی، اصلاح شاخص‌های توزیع بودجه جهت محرومیت‌زدایی	اصلاح
۵۵	۸۱۷	اصلاح موادی از قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی	سیاسی، انتخابات، انتخابات مجلس شورای اسلامی، چالش‌های نظام انتخاباتی، عدم شفافیت	تحقق سیاست‌های کلی انتخابات، اصلاح شرایط داوطلبان، اصلاح بررسی صلاحیت‌ها، اصلاح شیوه برگزاری انتخابات	اصلاح
۵۶	۸۱۸	طرح استفساریه مواد (۳) و (۴) و (۵) قانون تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار مصوب ۱۴۰۰/۱۲/۲۴	مسائل اقتصادی، مسائل مرتبط با کار و اشتغال، چالش‌های مجوز کار و اشتغال، ابهام در برخی مواد قانون مصوب	رفع ابهام از قوانین مصوب	تفسیر قوانین مصوب
۵۷	۸۳۷	طرح الحاق یک ماده به قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت	مسائل حوزه خانواده، کاهش جمعیت، عدم پرداخت تسهیلات توسط بانک‌ها، مسائل اجتماعی	رفع موانع پرداخت تسهیلات فرزندآوری	الحاق

مأخذ: همان.

منابع و مآخذ

[۱] بیانات در ارتباط تصویری با نمایندگان یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی.

<https://khl.in/f/46045>.

[۲] پیام رهبر شهید (ره) به مناسبت آغاز یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی (۷ خردادماه ۱۳۹۹).

عنوان: چگونگی صورت‌بندی مسائل اجتماعی ایران در طرح‌های مصوب در مجلس یازدهم

DOI: <https://doi.org/10.22034/mrc.report.21815>

Permanent Link: <https://doi.org/10.22034/mrc.report.21815>

Publisher : Islamic Parliament Research Center of Iran

گزیده سیاستی

مجلس شورای اسلامی در مجلس دوازدهم، باید به توانمندسازی دولت، احیای سرمایه اجتماعی قوه مقننه، توجه به مسائلی که عمومیت و اولویت دارند و نقطه کانونی‌اند، توجه جدی داشته باشد.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir